

Natur & miljø

NATUR & MILJØ / 3-2012
ET MAGASIN FRA NATURVERNFORBUNDET

FOTO: STATSKOG SF/FLICKR.COM

- [Jerven våkner](#) side 11-13
- [Mye forurensning](#) side 18-21
- [Baner vei for bane](#) side 38-39

Norges levende kyst:

FORLOKKENDE OG FORURENSET

Vekst
og miljø
er et
felles
ansvar

- vi gjenvinner batterier

BATTERIRETUR®

Vi gjenvinner batterier

www.batteriretur.no

Utgiver av Natur & miljø:

Naturvernforbundet
Grensen 9b, 0159 Oslo, Norge.
Tlf: 23 10 96 10
E-post: redaksjonen@naturvernforbundet.no
Telefaks: 23 10 96 11
Bankgiro: 7874 0556028

Redaktør:

Kristian Skjellum Aas
ka@naturvernforbundet.no

Journalist:

Tor Bjarne Christensen
tbc@naturvernforbundet.no

Annonser: GMK, tlf 55 10 10 97
Lay-out: Ketill Berger, Film & Form
Designmal: Gazette
Trykk: Ecoprint

Abonnement:

Institusjoner: kr. 700,-
Enkeltpersoner: kr. 360,-
Bestilles hos
medreg@naturvernforbundet.no
eller www.nogm.no

Naturvernforbundet innestår ikke for miljøvennligheten til de bedrifter, tjenester eller produkter som det annonseres for.

INNHOOLD: NR 3/12

”Jeg er optimistisk og gir ikke opp, om jeg så må holde på til jeg må gå ned dit med rullator.”

Thorleif Jakobsen i Naturvernforbundet i Eid vil kjempe for strandområdet Nordøyrane.
Side 27

Svake klimakutt side 4-5

Minister med meninger side 6-7

Bonn gass side 9

Djerv jerv side 11-13

359 giftsteder langs kysten side 18-21

Havet fullt av plast side 28-31

Tur til Tadsjikistan side 34-35

FASTE SIDER

I korthet / side 4, 8, 10

Fotokonkurranse / side 14-15

Nytt fra Naturvernforbundet / side 34-43

Miljøagentene / side 44-45

Tema: Kysten vår side 17-32

Et 16 siders temabilag om vår levende kyst, problemer med forurensning og forsøpling, håp i form av vern og forvaltning, og jobben med å ta vare på vår unike kystnatur.

FOTO: NINA KRISTIN NILSEN, SY BIKKA

Forside: Norsk kystlandskap.
Foto: TT/istockphoto.com

Neste Natur & miljø kommer i september 2012.

LEDER

Ryddig? Å nei da!

I mer enn tjue år har vi ryddet opp etter tidligere tiders spredning av miljøgifter, fra en tid da havet var søppelplass, ute av syne var ute av sinn og ingen tenkte på at giftene lagret og spredte seg. I dag vet vi bedre.

Det er svært gode grunner til at miljøgifter, stoffer som er giftige, brytes sakte ned og hopper seg opp i næringskjeden, ikke skal komme ut i havet. Der vandrer de nemlig kloden rundt, og følger havstrømmene. Noen av de største konsentrasjonene av gifter finner vi i de områdene som har minst direkte påvirkning, som i Arktis, på grunn av at mange havstrømmer går dit.

Men vi har langt igjen før vi har ryddet opp i eget matfat. I dette nummerets temadel kan du lese at det fortsatt finnes 359 kjente steder der miljøgifter lekker ut til havet. Dette er både tilførsel av nye miljøgifter, og gifter som allerede er sluppet ut, som ligger lagret i sedimenter på sjøbunnen og venter på å virvles opp i vannmassene og ut i havstrømmene.

Stadig avdekkes det nye steder der miljøgifter lekker ut i havet. Det oppdages også skadevirkninger av stadig nye stoffer. Dagens miljøgiftlekkasjer er ofte ikke oljesvarte, stinkende og frastøtende: Mange er usynlige. Men stoffene er like farlige.

For at havet fortsatt skal kunne være vårt felles matfat, og for at marine dyrearter over hele verden skal kunne overleve på sikt, er det viktig at alle rydder opp i sine miljøgiftsynder. Norge har forstått problemet, og har gjort en god jobb med kartlegging. Nå er det viktig at arbeidet med å hindre nyttilførsel av miljøgifter får første prioritet. Uten at man stenger tilførselen, er det nemlig liten nytte i å rydde opp i sedimenter og havbunn. Da kommer det bare nye miljøgifter til.

Ny minister

For to nummer siden varslet vi at Natur & miljø ville bytte distributør. Nå er de tekniske utfordringene ryddet av veien, så denne gangen kommer bladet med avisbudet til de fleste av dere abonnenter og medlemmer. Opplever dere problemer med distribusjonen, gi beskjed til oss på redaksjonen@naturvernforbundet.no, og vi vil gjøre vårt ytterste for at det skal bedre seg. Et tilfeldig utvalg av dere vil også motta et spørreskjema, for å kartlegge distribusjonen.

Kristian S. Aas / Redaktør

GMO i nord og sør

■ Hva er erfaringene med GMO der dette dyrkes? Nettverk for GMO-fri mat og får arrangerer foredragsturne med internasjonale aktivister den første uka i september. Den amerikanske bonden David Runyon og Bill Freese fra Centre for Food Safety i USA skal diskutere GMO-erfaringer med Mariam Meyet fra African Centre for Biosafety i Sør-Afrika og med norske gen-aktivister.

– GMO-debatten handler om hva slags matproduksjon vi skal ha i framtida, men den handler også om praktisk bruk av føre-var-prinsippet og om mange viktige delseiere for miljøbevegelsen, sier Marte Rostvåg Ulltveit-Moe, som representerer Naturvernforbundet i nettverket.

Mandag 3. september kl 12-16 er det GMO-seminar med de internasjonale gjestene på Litteraturhuset i Oslo. Onsdag 5. september arrangerer Naturvernforbundet i Hordaland GMO-møte på Krystall i Bergen kl 19. Torsdag kveld blir det GMO-arrangement i Trondheim i regi av Naturvernforbundet Sør-Trøndelag og samarbeidspartnere. Møtene holdes på engelsk. Mer informasjon: www.bygdekvinnelaget.no/gmo

Konsesjon til stort vindkraftverk

■ Kvinesheia vindkraftverk i Vest-Agder har fått konsesjon fra Norges vassdrags- og energidirektorat. Vindkraftverket vil omfatte 26 vindmøller, og har vært noe omstridt i nærmiljøet. Blant annet gikk Lyngdal kommune mot planene, av hensyn til naturverdier i området.

For mye kvikksølv i sparepærer

■ Nye, energivennlige sparepærer inneholder kvikksølv. Det svært skadelige grunnstoffet er strengt regulert, og det er forbudt å selge pærer med mer enn 3,5 milligram kvikksølv. En test foretatt av NRK viser imidlertid at den verste sparepæren på markedet, en 9 watts pære fra Coop, inneholder hele 27,5 mg kvikksølv.

– Vi er svært overrasket og skuffet over funnet av det høye kvikksølvinnholdet i vår sparepære, sier pressesjef Kristin Paus i Coop til NRK.

Natur og Ungdom-leder Silje Lundberg vil kutte utslippene fra oljesektoren.

FOTO: KRISTIAN S. AAS

Høyres miljøpolitiske talsmann Nikolai Astrup ønsker større satsing på teknologiutvikling og mer konkrete mål.

FOTO: HØYRE

KLIMAMELDING MÅ FØLGES OPP MED FORLIK

Regjeringens klimamelding må følges opp med konkrete tiltak så snart som mulig. Samtidig bør det arbeides for et nytt, bredt klimaforlik som kan skjerpe norsk klimapolitikk ytterligere, mener Naturvernforbundet.

Tekst: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

Klimameldingen, som først var annonsert i 2010, ble endelig lagt fram i slutten av april i år. Miljøbevegelsen kommenterte meldingen med avventende optimisme. Naturvernforbundet mener meldingen inneholder lyspunkter, men ikke er ambisøs nok.

– Miljøet trenger at vi tar syvmilssteg i satsingen på bedre buss- og togtilbud og

smartere energiløsninger for folk flest, og at storforurensere, som oljeindustrien, også kutter sine utslipp, sier Lars Haltbrekken, leder i Naturvernforbundet.

Han fremholder at tiltakene som er lagt inn i meldingen ikke er nok til å sørge for at Norge når sitt utslippsmål, som holdes uendret i meldingen: 30 prosents kutt innen 2020.

OLJEAVGIFT TILBAKE TIL 2007-NIVÅ

Oljeindustrien har økt sine utslipp med 78 prosent fra 1990 til i dag. De får en avgiftsøkning på 200 kroner per tonn CO₂ som slippes ut. Det betyr at oljeindustriens kostnader ved å forurense blir omtrent de samme som før 2007, da kvotesystemet trådte i kraft.

– Det kommer ingen vesentlige endringer for pålegg om å bruke strøm fra land til utbygging av nye oljefelt, og klimameldingen legger heller ingen føringer for å kutte utslipp fra eksisterende felt. Selv om det nå blir dyrere for oljeindus-

Kollektivtrafikk nevnes av alle som et viktig tiltak for å få ned utslippene fra transportsektoren. Kanskje får Natur og Ungdom gjennomslag for sitt krav i denne aksjonen fra 2009?

FOTO: NATUR OG UNGDOM

trien å forurense, er det fortsatt for billig til å oppnå en ønsket klimaeffekt, sier Silje Lundberg, leder i Natur og Ungdom.

SATS PÅ SKOGEN

For transportsektoren kommer Regjeringen med ambisiøse målsettinger. Nye biler skal i 2020 ha et utslipp på 85 gram per kilometer, mens snittet på nye biler i 2010 i EU var 140 gram per kilometer. EU har for øvrig et mål på 95 gram per kilometer i 2020.

Forslagene om satsing på kollektivtrafikk, gang og sykkel i de største byene er nødvendig og riktig, og det er viktig at dette, sammen med den bebudede jernbanesatsingen, følges opp med penger, mener Naturvernforbundet.

– Det bør også bli bevilget penger til

mer vern av gammel skog. Fra tidligere studier vet vi at vern av gammel skog vil være den beste måten å beskytte halvparten av Norges truede og sjeldne dyre- og plantearter som har skogen som sitt leveområde. Ny kunnskap om CO₂-opptaket i gammel skog viser at det også er denne skogen som gir størst gevinst når det gjelder å lagre karbon. Gammel skog slutter ikke å fjerne CO₂ fra atmosfæren, men fortsetter tvert imot å bygge opp sine karbonlagre i århundrer framover, skriver Naturvernforbundet.

MER TIL TEKNOLOGI, SIER HØYRE

Om det blir et bredt forlik avgjøres i Stortinget. Høyres miljøpolitiske talsmann Nikolai Astrup er saksordfører for klimameldingen. Han var midt oppe i for-

handlinger med de andre partiene om meldingen da Natur & miljø gikk i trykken, og kunne dermed ikke si mye konkret om hvordan denne prosessen vil bli.

– Men jeg synes klimameldingen inneholder mye bra, spesielt når det gjelder mål og ambisjoner. Den må imidlertid strammes opp med mer konkrete og forpliktende tiltak, spesielt innen transport- og byggsektoren, sier Astrup.

Han fremholder at for å løse klimautfordringene er vi avhengige av store teknologiske fremskritt, forskning og utvikling.

– Her er nok Høyre noe mer utålmodige enn regjeringspartiene. Vi ønsker en større satsing på teknologi, sier Astrup.

VIL MÅLE KREFTER MED OLJENÆRINGEN

For miljøvernminister Bård Vegar Solhjell er oljenæringen den store hindringen på veien mot et klimavennlig samfunn. Men det er bare et spørsmål om tid, i fremtiden vil Miljøverndepartementet bli like mektig som Finansdepartementet, tror han.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Statsråder fra departementets 40 år lange historie smiler ned mot Bård Vegar Solhjell, der han møter Natur & miljø på sitt kontor, også han 40 år gammel og lettere forklølet. Gro Harlem Brundtland, Thorbjørn Berntsen, Børge Brende, Knut Arild Hareide, Helen Bjørnøy og ... nei, ikke Erik Solheim. Det har ikke kommet opp noe bilde av ham ennå. For få uker siden måtte Solheim forlate dette kontoret, på kort varsel og mot sin vilje. SV ville fornye mannskapet, og Bård Vegar Solhjell ble Norges 18. miljøvernminister.

REGJERINGENS NUMMER TO

– Hva gjør deg best skikket til å være miljøvernminister?

– Andre får vurdere det ...

– Men hvis du skal gjøre det?

– Jeg er en erfaren politiker som bringer tyngde til departementet med den stillingen jeg har som Regjeringens nummer 2, etter Jens Stoltenberg. Det har Miljøverndepartementet aldri hatt før. Jeg er kunnskapsrik, har evne til å sette meg inn i kompliserte saker og finne gode løsninger på dem. Dessuten er jeg sterkt engasjert i miljøspørsmål.

– Erik Solheim la ikke skjul på at han gjerne ville fortsette. Har du merket uro i SV etter at du ble miljøvernminister?

– Nei, jeg føler at jeg har god ryggdekning. Jeg har nesten hatt alle verv i SV og har god støtte i partiet.

FRA MER TIL BEDRE

– I din blogg er det mange innlegg om Afghanistan, datalagringsdirektivet og digital innovasjon, men det er lite om miljø. Føler du at du sitter i riktig departement?

– Ja, veldig! Jeg tror ikke det du nevner

er helt representativt for bloggen. Det står aller mest om skole og utdanning fra den tiden jeg var utdanningsminister. Da jeg satt i utenrikskomiteen på Stortinget var det naturlig å skrive om Afghanistan. Boken min «Solidaritet på ny: Fra meir til betre» er nok en bedre kilde til hva jeg mener om miljø.

– Fortell mer om det.

– Jeg tror vi i Norge trenger mer kvalitet, ikke flere ting. Naturen setter grenser for hvor mye ressurser vi kan bruke, og avfallet hopper seg opp. Så viser forskning at vi ikke nødvendigvis får det bedre når vi blir rikere. I Norge skal vi være mer opptatt av kvalitative forbedringer.

KLIMA- OG MANGFOLDSDMINISTER

– Hvilke ambisjoner har du som miljøvernminister?

– For det første vil jeg vil prøve å være en klimaminister, og jeg har fått en bra start ved å legge frem en klimamelding som jeg er godt fornøyd med. Punkt nummer to på min liste er tap av arter og naturtyper i Norge. Det er et undervurdert miljøproblem. Mange forskere regner det som et vel så stort problem som klimaendringene.

– Klimameldingen kom fort på plass etter at du begynte. Var det din fortjeneste?

– Klimameldingen var jobbet med i lang tid. Veldig mye arbeid var gjort, men de viktigste politiske avklaringene gjensto. Jeg jobbet intenst med det i en måneds tid, etter at jeg ble minister. Slik jeg så det var det viktig å få den lagt frem som fort som mulig, slik at vi kan starte arbeidet med å følge den opp.

OLJENÆRINGEN DEN STØRSTE UTFORDRINGEN

– Ja, hvordan har du tenkt å gjøre det?

– Det er et godt spørsmål ... Vi skal job-

be systematisk på alle områder, sammen med de andre departementene. Den største utfordringen er petroleumsnæringen, som står for en stor del av de norske klimautslippene. Dette er en næring med ekstremt store økonomiske interesser, som bidrar med gigantiske summer til statskassen. Den har sterk politisk støtte i tunge miljøer. Der møter du kraftigere motstand enn hva du for eksempel gjør i arbeidet for å bygge ut flere sykkelveier.

– Hvordan vil du møte denne utfordringen?

– Ved å få vedtatt politikk i Regjeringen. Vi økte CO₂-avgiften med 200 kroner i klimameldingen, og stadig flere plattformer elektrifiseres. Så vil det være en kontinuerlig diskusjon om utlysning av blokker for utvinning av olje og gass. I Norge må vi også ta en debatt om hvor mye olje og gass vi skal hente opp. Det er en stor debatt, og den vil bare komme hvis folk gir større støtte til partier som mener at Norge bør begrense utvinningen.

INGEN STORSATSING PÅ SKOG

– Du sa at du vil ta vare på mangfoldet. Halvparten av Norges truede arter lever i skogen, og skogforskere slår fast at langt mer skog burde vært vernet. Hva vil du gjøre med det?

– Vi har fått gjennom en del viktig skogvern i ordningen med frivillig vern de siste årene. Vi skal fortsette å verne områder med betydelige naturverdier.

– Norge har bevilget mange milliarder til regnskogen. Nå har Naturvernforbundet bedt om én skogmilliard til norske skoger. Kommer den?

– Å ta vare på regnskog er et ekstremt godt klimatiltak, den har et fantastisk biologisk mangfold og den er livsgrunnlag for mange folk. At vi skal ha en årlig satsing på

– Det er like viktig med en økologisk som en økonomisk politikk. Miljø må ligge til grunn i alle sektorer, sier nyslått miljøvernminister Bård Vegar Solhjell.

FOTO: KRISTIAN SKJELLUM AAS

skogvern i Norge i samme skala som i regnskogen er ikke aktuelt.

– *Men vi har et ganske stort etterslep med skogområder som ligger klare til å vernes. Det eneste som mangler er penger!*

– Skogvern må veies opp mot alle andre hensyn i statsbudsjettet. Det er riktig at vi har et etterslep, men det er vernet en rekke områder i det siste, så etterslepet er mindre nå. Dette må vi komme tilbake til i forbindelse med neste års statsbudsjett. Skogvern er viktig, men også arealpolitikk på andre

områder er avgjørende. Det er summen av mange ulike tiltak som avgjør om vi lykkes med å ta vare på mangfoldet.

LIKE VIKTIG SOM FINANSDEPARTEMENTET

– *Miljøverndepartementet er 40 år, og når man er i 40-årskrisa endrer man ofte livsstil og begynner med nye oppgave. Hvilken vei går Miljøverndepartementet?*

– Miljøverndepartementet har gått fra å være noe smått og lite til å komme i sen-

trum av debatten. I klimapolitikken legger Miljøverndepartementet premisser, som griper inn i alle sektorer. I fremtiden tror jeg den rollen blir styrket og at Miljøverndepartementet vil få økologisk ansvar for helheten, på samme måte som Finansdepartementet har det økonomisk ansvaret. Miljøverndepartementet har blitt et stort og tungtveiende departement, og jeg tror det vil bli enda tyngre og mer overordnet i tiden som kommer.

SITATER

– Finanskrisen demonstrerer svakheten ved det kapitalistiske systemet, nemlig at det dessverre ikke er slik som folk tror: At systemet er selvbalanserende. Det er et system som genererer bobler og hvor investeringstrenden slingrer fordi de er styrt av lønnsomhet, og ikke av hva man trenger.

Jørgen Randers, professor i klimastrategi ved Handelshøyskolen BI, til DN.no

– Nå har vi denne kampanjen for å finne konkrete løsninger slik at Norge skal bli mindre avhengig av olje og gass. Det kan hende det er en retts sak som pågår, men det viktige for meg er å drive politikk.

Nestleder Munir Jaber i Oslo AUF. (NRK.no)

– Det er steike, peise umulig å få til sameksistens mellom petroleum og fiskerier.

Fisker Mikal Steffensen fra Lofoten på konferansen «Framtid i nord». (Lofotposten)

– En gang må være den første for alt fornuftig her i verden.

Ordfører Eivind Holst (H) i Vågan om å oppheve vernet av Gimsøymyrene naturreservat for å bygge flyplass. (NRK)

– Jibus. Mediene melder om at Regjeringa endelig er i ferd med å bli enig om virkemidlene og tiltakene i klimameldinga, men Frp er fortsatt ikke enig i vitenskapen bak. Herrefettedud!

Natur og Ungdom-leider Silje Lundberg konstruerer nyord når hun skal kommentere prosessen med klimameldingen på Facebook.

– Jeg håper publisiteten rundt dette salget øker interessen for Munchs arbeid og bevissthet rundt det viktige budskapet som jeg føler at det uttrykker. «Skrik» for meg viser det skrekkelige øyeblikket der mennesket innser at hans innflytelse på naturen og de irreversible forandringene han har satt i gang vil gjøre jorda stadig mindre beboelig.

«Skrik»-selger Petter Olsen om maleriet, som ble verdens dyreste solgt på auksjon noensinne. (Dagbladet)

I KORTHET

FOTO: GUNNHILD PAULINE BAADE/REGNSKOGFONDET

Truls Gulowsen (Greenpeace) og Lars Løvold (Regnskogfondet) diskuterer skogvern i Indonesia sammen med miljøvernminister Bård Vegar Solhjell og to orangutangere.

Apekakefest for skogvern

Indonesia innførte for ett år siden et moratorium mot hogst i regnskogen. Nå viser tall at hogsten likevel har økt. Derfor aksjonerte Naturvernforbundet, Regnskogfondet, Greenpeace og 12 orangutanger foran Miljøverndepartementet, med krav om at Norge går høyere på banen, og slutter å akseptere

at grensene blir flyttet etter skogsindustriens forgodtbefinnende.

– Selv om moratoriet så langt ikke har ført til konkrete resultater i form av redusert avskoging, har det likevel

medført større åpenhet rundt skogforvaltningen i Indonesia. Dette har gitt Solhjell og Norge muligheten til å påvirke utviklingen i riktig retning, sier Lars Løvold i Regnskogfondet i en pressemelding.

Minst 2000 fugl døde

Etter Godafoss-forliset i Ytre Hvaler nasjonalpark i februar i fjor døde minst 2000 sjøfugl av oljeskader. Det melder NRK, som har snakket med Norsk institutt for naturforskning (NINA).

– Ærfugl var arten som ble hardest rammet. Minst tusen døde. Det kan vi si med sikkerhet. Men mye tyder på at tallet er høyere, sier forsker Arne Follestad ved NINA til NRK.

En anerkjent og effektiv oljevernorganisasjon og pådriver innen kompetanse og teknologiutvikling

FLERE ALARMER, MEN INGEN BESLUTNINGER

Klimaforhandlingene står i stampe, mens utslippene øker. To ukers samtaler i Bonn i Tyskland har ikke bidratt til noen stor bevegelse mot en internasjonal klimaavtale. Samtidig viser nye studier at land ikke kutter utslippene sine slik de har lovet.

Tekst: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

Gapet mellom de utslippskuttene vitenskapen forteller oss at vi må gjennomføre for å unngå ødeleggende global oppvarming, og de faktiske utslippene, øker. Det viser en rapport fra Climate Action Tracker som ble lagt fram under klimaforhandlingene i Bonn i Tyskland i mai.

FØLGER IKKE OPP

– Mange regjeringer ser ikke ut til å følge opp sine lovnader om utslippsnivå i 2020 med reelle tiltak. Dette kan øke, ikke minke, gapet mellom reelle utslipp og utslippsnivået som behøves for å holde den globale temperaturstigningen på 1,5 til 2 grader. Vår analyse av gjeldende politikk viser at gapet kan bli enda større i 2020 enn det som ble forespeilet i rapporten fra FNs miljøprogram i 2011, siden den rapporten tok utgangspunkt i at landene ville følge opp sine lovnader om utslippskutt fra København og Cancun-møtene, skriver Climate Action Tracker. De er en sammenslutning av klimaforskere basert i Potsdam, Tyskland. Climate Action Tracker følger opp hvordan enkeltland gjennomfører sin klimapolitikk, og hvilke kutt denne politikken reelt sett fører til.

– Det er vanskelig å bli overrasket over disse konklusjonene, sier Bård Lahn, klimarådgiver i Naturvernforbundet, som har fulgt forhandlingene i Bonn.

IKKE ENIGE OM NOE

Selve klimaforhandlingene har stått i

FOTO: IISD

FNs klimasjef Christiana Figueres konsulerer med den norske delegasjonen i Bonn. Foreslått forhandlingsleder Harald Dovland til høyre.

stampet i to uker i Bonn. Partene klarte ikke å bli enige om en handlingsplan eller en ledelse for det nye forhandlingssporet før siste dag. Norske Harald Dovland er foreslått som en av forhandlingslederene i det nye Durban-sporet i klimaforhandlingene, men hadde ennå ikke blitt valgt da Natur & miljø gikk i trykken.

Resultatet fra Durban var et kompromiss som kan tolkes i alle retninger, og det er akkurat det partene nå gjør, ifølge Ola Skaalvik Elvevold, Naturvernforbundets andre representant i Bonn.

– U-landene er misfornøyde med kuttambisjonene fra i-land i de gamle forhandlingssporene, og vil ikke forplikte seg til noe i de nye forhandlingene før dette er avklart. Samtidig er en del store i-land, med USA i spissen, interessert i et minst mulig konkret utfall av forhandlingene i de gamle sporene. Det som skjer og ikke skjer i Bonn viser hvor skjørt og uklart kompromisset fra Durban egentlig var, sier Elvevold.

AVLYSER NESTE MØTE

Forhandlingene er så fastlåste at det planlagte forhandlingsmøtet i Bangkok i

høst kan bli avlyst. Det har vært vanskelig å finne finansieringskilder til et nytt ukeslangt møte som bare ser ut til å segmentere den fastlåste situasjonen, og FN mangler cirka 30 millioner kroner for å kunne holde møtet. Hvis møtet blir avlyst, vil ikke partene ha noen muligheter til å løse opp i flokene fra Bonn før neste toppmøte i Doha i Qatar i november/desember.

– Det er forståelig at arbeidet i den nye arbeidsgruppen er vanskelig i starten. Reglene er ikke satt ennå, og partene tar og føler på hverandre for å finne en form der de kan arbeide med en viss grad av komfort, sa FNs klimasjef Christiana Figueres under den avsluttende pressekonferansen i Bonn.

– Det er ikke overraskende at det er tøffe fighter og drakamper i forhandlingene nå. Hvis man ikke løser denne situasjonen vil det være alvorlig for prosessen. Verden må forandre seg ganske kraftig hvis man skal oppnå noe mer på toppmøtet i 2015, når en ny avtale skal landes, enn man oppnådde i København, sier Bård Lahn.

Vannes med utslippet fra våre nye hydrogenbuss

Som et av de første hovedstadsområdene i verden får Oslo og Akershus nå hydrogenbuss. Utslippet fra disse bussene er kun vanndamp! De fem første hydrogenbussene vil trafikkere linje 81, som nå blir blant landets grønneste bussruter. For mer info se ruter.no

Ruter#

I KORTHET

To Venstre-kommuner uten klimaplan

To kommuner har ikke utarbeidet klima- eller energiplan, og har heller ikke gjort vedtak om å utarbeide en. Begge har ordfører fra Venstre.

Alle kommuner skulle egentlig ha utarbeidet egne klimaplaner innen 1. juli 2010. Både Finnøy og Tydal fikk nye ordførere ved valget i fjor høst, og vil nå prioritere arbeidet, ifølge Nationen.

– Vi skal få dette innlemmet i kommuneplanen vår. Det skulle ha vært gjort før, og rådmannen fikk straks beskjed etter valget om at dette skal prioriteres, sier ordfører Gro Skartveit til NTB.

Rådmann Gunnbjørn Berggård i Tydal kommune understreker at kommunen har innarbeidet klima- og energiperspektivet i andre kommunale planer, noe det åpnes for.

– Det er politisk vurdert at vi ikke trenger en egen temaplan. I dette ligger også at små kommuner er feil plannivå for slik planlegging, sier Berggård til NTB.

21 kommuner har vedtatt å utarbeide en klimaplan, men har ennå ikke vedtatt planen: Evenes, Follidal, Forsand, Frogn, Fræna, Gjesdal, Hammerfest, Hvaler, Karasjok, Karlsøy, Lesja, Modum, Mosvik, Namdalseid, Nesna, Nesseby, Os i Hordaland, Roan, Sel, Verran og Våler.

Miljøpris til Manninen

Den finske feltbiologen Olli Manninen (bildet) har vunnet Nordisk råds miljøpris for 2012. Manninen var selv på artsregistrering i en skog i Värmland i Sverige da han fikk beskjed om tildelingen.

– Nordisk råds miljøpris går ikke bare til meg, men til alle dem som brenner for å bevare de nordiske skogene. Den frivillige innsatsen er veldig viktig, også når det dreier seg om å påvirke politikerne til å gjøre en større innsats for naturen vår. Prisen vil være

med på å sikre arbeidet vårt framover, sier Olli Manninen til Nordisk råd.

Fulufjellet ny nasjonalpark

I slutten av april ble Fulufjellet nasjonalpark opprettet. Parken er Norges 35. nasjonalpark, og er 82,5 kvadratkilometer stor. Den ligger mellom Ljørdalen i Trysil og svenskegrensen, og omfatter et relativt stort, sammenhengende og inngrepsfritt fjellområde. Sammen med svenskenes nasjonalpark på andre siden av grensen er nå det totale verneområdet rundt 500 kvadratkilometer stort.

I år er 39 jerver skutt i hiene, 29 av dem er unger. Det er ny rekord.

DEN STORE JERVEJAKTA

**TRUEDE
ARTER**

Jervetispa streifer over vidder og myrer, på jakt etter mat til ungene i hiet. Hun vet ikke at norske myndigheter har bedt jegere fra Statens naturoppsyn å følge etter henne inn i hiet og skyte både henne og ungene hennes.

REKORDJAKT I N

Bare denne våren er 73 jerver felt i en jakt som bare er forbeholdt rene skadedyr. Det jaktes med helikopter, og jegerne bedøver jervetisper, for siden å følge dem inn i hiene. Aldri før er så mange jerver drept i denne typen jakt.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Fakta

Jerv Gulo gulo

Norsk rødliste: Sterkt truet, art med meget liten reproduksjon

Global Rødliste:

Livskraftig

Antatt andel av europeisk

bestand: 25-50 prosent

Lengde: 69-83 centimeter, hale 16-25 centimeter

Vekt: 8-28 kilo

Alder: Cirka 10 år

Kilde: Artsdatabanken, Dyr i Norges natur, Bertmark Norge

**TRUEDE
ARTER**

– Ingen annen nasjon bruker slike barbariske metoder. Dette er uverdigg naturforvaltning, sier biolog og fagleder Arnodd Håpnes i Naturvernforbundet.

Norske myndigheter hadde lenge som mål å utrydde jerven fra norsk natur, og jegerne ble belønnet med skuddpremie. I 1973 ble jerven fredet i Sør-Norge, men da var den allerede utryddet i landsdelen. Fredningen hjalp, og på slutten av 1970-tallet vandret jerven igjen inn i landsdelen, hvor den etablerte seg på Dovrefjell. Siden den tid har jervebestanden i Norge vokst.

REKORDJAKT

Nå er det registrert i underkant av 400 dyr i Norge, og i 2011 var det 58 ynglinger. Det er langt mer enn stortingspolitikere har bestemt at det skal være. I rovviltforliket fra 2011 ble det bestemt at 39 jervepar skal få lov til å bringe frem unger hvert år. Presset på å skyte ned bestanden er sterkt,

særlig fra beitenæringen. Rekordmange jerver ble skutt i årets lisensjakt. Da jaktregnskapet var gjort opp var 62 jerv felt. Det er likevel langt under jervekvoten på 128 dyr. For å fylle kvoten er myndighetene villige til å ta i bruk omdiskuterte virkemidler.

– De bruker metoder som bryter med norsk god jaktskikk. Jervene skytes fra helikopter og snøskuter, men det verste er at de går inn i hiene. Det kan skje på den måten at de bedøver tisper, setter på henne en radiosender og følger etter henne når hun vender tilbake til hiet for å mate ungene. Så skyter de alle sammen, forteller Håpnes.

– PRESSER FREM UETISKE UTTAK

Han mener at kvoten i lisensjakten settes for høyt.

– Jervejakt er vanskelig. Når det er få dyr å jakte på så blir det skutt få dyr. Men da kommer næringene med krav om uttak av resten av kvoten, noe som presser fram flere uetiske uttak. Ingen andre arter forvaltes på en slik måte i Norge utenom rovdyr, sier Håpnes.

Han minner om at Sverige har mer enn dobbelt så høyt ynglemål og en bestand med godt over 100 årlige ynglinger.

73 JERVER DREPT I EKSTRAORDINÆR JAKT

Siden nyttår er 73 jerver felt i ekstraordinær jakt i Norge. 39 av dem er drept i hiene, de fleste er unger, hele 29 stykker.

– Vi er ikke imot jakt på jerv, men denne typen jakt hører fortiden til, og den bør avskaffes så raskt som mulig. Jerven er sterkt truet, og Norge har et spesielt ansvar for å ta vare på den fordi vi har en stor del av den europeiske jervebestanden, sier Håpnes.

Der er registrert i underkant av 400 jerv i Norge.

NORSKE JERVEH

To av Norges tre delbestander regnes som sunne, mens bestanden i Oppland ser ut til å være på vei ned.

FOTO: A NEUMANN/BIOPIX

– KONTROVERSIELT, MEN FORSVARLIG

I 2011 ble 10 476 sauer og 6 262 tamrein erstattet som tatt av jerv. De siste årene har erstatningene økt noe. Direktoratet for naturforvaltning (DN) gir grønt lys for ekstraordinære uttak for å redusere skadene på beitedyr. Det skjer i tråd med Stortingets rovviltforlik. Seniorrådgiver Lars Bendik Austmo i DN forteller at årets ekstraordinære uttak slår alle rekorder.

– Å ta ut ei jervemor med unger er kontroversielt. Når vi likevel fatter vedtak om å gjøre det, er det fordi vi ikke nådde målene som er nedfelt i rovviltforliket i lisensjakten. Da ble det nødvendig å iverksette ekstraordinære tiltak for å få bestan-

den ned, sier Lars Bendik Austmo i DN.

Han forstår at metoden vekker følelser, men mener at den likevel er forsvarlig.

– For jervens del, hvis den må dø, er avlivingsmetoden i hiuttak etisk forsvarlig med tanke på dyrenes lidelser, sier Austmo.

SUNN JERVEBESTAND

Den norske jervebestanden er delt i tre delbestander. Delbestanden øst for Østerdalen henger sammen med Sverige, og det er stor trafikk på tvers av grensen. Det samme gjelder delbestanden i Nord-Norge, hvor jervene også har utveksling med jerver i Finland.

– Hvis man ser jerven i Skandinavia

under ett, må vi si at vi har en sunn jervebestand med gode fremtidsutsikter. I 1998 var det registrert cirka 600 jerver i Skandinavia. Nå er det cirka 1000. Vi har nesten hatt en dobling på drøye ti år. Det lover godt, sier jerveforsker Øystein Flagstad ved Norsk institutt for naturforskning (NINA).

Utfordringen ligger i delbestanden som holder til vest for Østerdalen, med hovedtyngden i Oppland.

– Vi må følge nøye med på denne delbestanden. Jervene her er delvis isolert og har liten utveksling med andre delbestander. Vi har sett en tendens til nedgang i dette området, og hvis den fortsetter kan det være problematisk for bestanden på sikt, sier Flagstad.

FOTOKONKURRANSEN - TEMA: VÅRSPRETT

Denne våren lar vi humla suse! Mange fine bidrag med vårstemning denne gangen, som vanlig fra Natur & miljø's fotointeresserte lesere.

Vinner: «Jeg prøver meg med litt naturporno, så får vi se hvor dristig juryen er», skriver Pål Biseth fra Bergen. Vel, såpass saftighet som dette får vi absolutt tåle, spesielt når motivet oser av vår og både insekt og blomst er skarpe og fine.

Bli med i fotokonkurransen!

Neste tema: Sommernatt

Alle premierte får et gavekort fra Naturvernforbundets butikk på 200 kroner. Vinneren får i tillegg et bokgavekort på 500 kroner.

Slik kan du delta:

- Send maksimum tre bilder i jpg-format til redaksjonen@naturvern.no.
- Hvis størrelsen på den samlede e-posten overstiger 10 Mb, kan det hende den ikke kommer frem. Del gjerne opp forsendelsen i flere e-poster.
- Skriv «fotokonkurranse» i emnefeltet.
- Skriv gjerne et par ord om hvor bildet/bildene er tatt, sammen med navn og adresse.
- Bildet/bildene må være hos oss innen 24. august 2012.
- Av praktiske årsaker tar vi kun imot digitale bilder, sendt på e-post.
- NNV forbeholder seg retten til å bruke innsendte bilder til Naturkalenderen 2013.

Premiert: Kjell S. Stålevik fra Vågå viser at det er vanskelig å slå vårstemningen det gir å se barn plukke vårbloster. Maja og Julie Stålevik sto for plukkingen, og er meget søte vårfotomodeller.

Premiert: Roy Greger fra Oslo tok det beste makrobildet denne gang, en duggrisk og sylskarp blåveis fra Lillomarka.

Bli medlem - send SMS kodeord NATUR til 2377

Verv og vinn t-skjorte!

Alle som verver i sommer er med i trekningen av 50 t-skjorter!

Vanlig medlemskap koster kun 200,- første året

Slik verver du:

Meld inn nytt medlem på www.naturvernforbundet.no/medlem eller få vedkommende til å sende SMS NATUR til 2377 og gi beskjed til oss hvem du har vervet på e-post medlem@naturvernforbundet.no

16 SIDER TEMA

NORGES LEVENDE KYST

- Vakker og vernet
- Giftig og forurenset
- Utbyggingstruet
- Forsøplet

359 LOKALITETER FORURENSET LANGS NORSKEKYSTEN

MILJØGIFTER TRUER NATUR

Miljøgifter lekker ut fra flere hundre lokaliteter over hele landet.
ILLUSTRASJONSFOTO: MIKAEL ANDERSSON / MIRA / SAMFOTO

359 steder langs norskekysten kan være så forurenset at de er en trussel mot natur og helse. Det viser en undersøkelse Naturvernforbundet har gjort i databasen for grunnforurensning i Norge.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Selv etter to tiår med utslippskutt og opprydding i deponier og forurenset grunn, fortsetter en lang rekke miljøgifter å skade norsk kystnatur. Tungmetaller, klor- og fluorforbindelser, tjærestoffer og ulike typer kjemikalier. Svært mye havner i havet hvor det forurenser sjøbunn, tas opp i levende organismer og spres i næringskjeden. En lang rekke steder er sjømaten så giftig at du bør holde den langt unna middagstallerkenen.

FØRSTE LISTE OVER KYSTFORURENSNING

Naturvernforbundet har gransket kart og plukket ut forurensete steder på land og i vann langs kysten i databasen for grunnforurensning, som Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif) står bak. Resultatet er en liste med 359 miljøbomber, som i større og mindre grad forurenser kystnaturen.

Her er noen tall for norsk kystforurensning:

- 100 steder er alvorlig forurenset med behov for snarlige tiltak (kategori 3).
- 259 steder er det mistanke om alvorlig forurensning (kategori x).
- 108 av lokalitetene er skipsveft, ved 24 er alvorlig forurensning påvist.
- Møre og Romsdal og Finnmark har mest uoppyrddet kystforurensning.
- Hammerfest, Oslo, Stavanger, Ålesund

og Askøy er kommunene med flest steder med kystforurensning.

– UAKSEPTABEL KYSTFORURENSNING

– Denne listen viser det vi har fryktet: Fortsatt er norskekysten forurenset. Dessverre er det ikke bare gamle synder, men også stadig ny forurensning som slippes ut i sjøen. Det er uakseptabelt, sier fagrådgiver Lene Liebe i Naturvernforbundet.

Naturvernforbundet etterlyser større

Kommunene med mest kystforurensning

	Antall lokaliteter	
	Totalt	Kategori 3
1 Hammerfest	17	4
2 Oslo	13	7
3 Stavanger	10	4
4 Ålesund	9	2
5 Askøy	8	4
6 Bergen	8	4
7 Kristiansund	8	3
8 Vågan	8	1
9 Stord	8	0
10 Tromsø	7	3

Kommuner med flest lokaliteter i kategori 3 (ikke-akseptabel forurensning, behov for tiltak) og kategori X (mistanke om forurensning) Kilde: Klif

De høyeste giftutslippene

Bedrift	Utslipp av prioriterte miljøgifter til vann langs kysten					
	Arsen	Bly	Kadmium	Krom	Kvikksølv	PAH
1 Boliden, Aluminiumfluorid- fabrikken, Odde	141	3632*	5,9	99,8	1,65	0
2 Norcem Kjøpsvik, Tysfjord	12	1800	32,6	73,1	0,07	0
3 Alcoa aluminium, Lista	4,5	59	1,6	6,2	0,03	790
4 Vale Manganese, Rana	30	336	41	37	0,5	240
5 Kronos Titan, Fredrikstad	0,6	25,4	0,4	513	2,8	0

Bedrifter med høyest samlet utslipp i 2010 av miljøgifter på Klifs prioriteringsliste, det vil si utslipp som skal stanses/redueres til et minimum. *Høyt blyutslipp grunnet høyere råvareleveranser. Fakta: Miljøstatus i Norge (www.miljostatus.no)

innsats og mer penger til opprydding i forurensningen.

– Vi vil ha en levende kyst og ren sjømat fra alle områder. Derfor mener Naturvernforbundet at det må lages en handlingsplan som sikrer opprydding og stans i alle skadelige utslipp innen 2020. I tillegg må registreringen av alle forurensningskilder gjøres komplett, og bevilgningene til opprydding av gamle synder må økes kraftig, sier Liebe.

DET HØYESTE PUNKTUTSLIPPET

Naturvernforbundet har også laget en oversikt over bedriftene som slapp ut mest av de mest skadelige miljøgiftene til vann i 2010 (se egen liste). Øverst på listen finner vi aluminiumsfluoridfabrikken Boliden i Odda, som slapp hele 3632 kilo bly i tillegg til 141 kilo arsen, 6 kilo kadmium, 100 kilo krom og 2 kilo kvikksølv. Dette er miljøgifter av verste sort, som alle står på Klifs liste over prioriterte miljøgifter. Det er imidlertid verdt å merke seg at Bolidens blyutslipp i 2010 var høyere enn vanlig på grunn av unormalt høye blynivåer i råvareleveransene.

– I dag er vi tilbake til normalen, med utslipp på et helt annet nivå, sier informasjonssjef Toralf Helland i Boliden. Han forteller at målet er å eliminere hele utslippet.

Utslippene fra Boliden Odda havner i Sørfjorden, helt innerst i Hardangerfjorden. På 1990-tallet ble den kalt verdens mest forurensede fjord, omkranset som den er av smelteverk, sinkverk og aluminiumsproduksjon. Nå er utslippene redusert og mye av den gamle forurensningen er ryddet opp og deponert i fjellhaller. Livet er i ferd med å vende tilbake til fjorden, men fortsatt er Mattilsynets råd helt klart: Ikke spis skjell plukket i Sørfjorden. Gravide og ammende bør dessuten ikke spise krabber, hummer eller stasjonær fisk.

Lignende kostholdsråd er gitt ved hele tretti norske havner, fjorder og innsjøer som en direkte følge av gammel og ny forurensning. Spredningen av miljøgifter begrenser seg imidlertid ikke til disse områdene. Mattilsynet fraråder folk som fisker til eget forbruk å spise lever fra fisk

tatt i skjærgården. Unntaket er torsk som befinner seg på åpent hav.

SKADER HELE NÆRINGSKJEDEN

Det er gjort lite undersøkelser om hvordan miljøgiftene påvirker livet langs kysten. De undersøkelsene som finnes viser imidlertid skadeeffekter i hele næringskjeden, fra børstemark til sjøpattedyr og sjøfugl. Skadevirkningene begrenser seg heller ikke til områdene med kostholdsråd. Mange av miljøgiftene har hormonhermende virkninger, som kan skape kjønnsforstyrrelser og redusere reproduksjonen. De fleste stoffer brytes svært sakte ned og hopper seg opp i fugler og dyr øverst i næringskjeden. Langtidsvirkningene vet man lite om.

MYE ER GJORT, MYE GJENSTÅR

Ifølge Klif er en stor del av ryddejobben i forurensede lokaliteter gjort, men det gjenstår fortsatt endel, både på land og i sjøen. Det er vanskelig å se for seg at dette arbeidet skal kunne avsluttes med det første, for det dukker stadig opp nye miljøgifter og nye forurensede steder.

– På land ble alle de store sakene ryddet opp i frem mot 2005. Dette var de verst forurensede områdene med høyest prioritet. Vi arbeider nå med de mest prioriterte av de gjenværende, hvor det har gjenstått cirka 130 lokaliteter. Målet er å bli ferdig med nødvendige tiltak innen utgangen av 2012. Det rekker vi nok ikke alle steder, fordi dette er tidkrevende arbeid, men tiltak er satt i gang de fleste steder. Målene vil bli nådd innen rimelig tid, sier seksjonsleder Pål Spillum i Klif.

Oppryddingen i forurenset sjøbunn har ikke kommet like langt. Det arbeides med 17 prioriterte områder og cirka 100 prioriterte skipsverft.

– Vi har kommet godt i gang med de høyest prioriterte områdene, men det er fortsatt mye som må gjøres før vi er ferdige. I tillegg er det mange lokaliteter som ikke er blant de prioriterte hvor det kan være forurensning. Målet er at de skal ryddes opp i innen 2021, i tråd med kravene i vannforskriften, sier seksjonsleder Marit Ruge Bjærke i Klif.

MYE FORUR

Én bransje peker seg ut på listen over alvorlig kystforurensning som ennå ikke er ryddet opp. – Mange skipsverft har sluntret unna, mens industrien ellers har redusert utslipp og ryddet opp, sier marinbiolog Per-Erik Schulze i Naturvernforbundet.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Ett av fire steder med alvorlig forurensning langs kysten, som ennå ikke er ryddet opp, er å finne ved skipsverft. Mens industrien ellers startet oppryddingen på 1990-tallet, har mange verft latt gamle synder ligge.

HAR SITTET PÅ GJERDET

– Det er bare noen få verft som har gjort en skikkelig jobb. De andre har bare toet sine hender og ventet på pålegg fra miljømyndighetene. Naturvernforbundets liste viser dessverre at det ennå er svært mange verft som ikke har en skikkelig plan for

RENSNING VED SKIPSVERFTENE

Skipsverft med alvorlig forurensning

- 1 Vindholmen Services, Arendal
- 2 Håkonshella Slipp, Bergen
- 3 Marineholmen, Bergen
- 4 Polarpor Skipsservice, Båtsfjord
- 5 Drammen Yard
- 6 Bertelsen J, Fredrikstad
- 7 Engelsviken slipp, Fredrikstad
- 8 AS Nymo, Vikkilen, Grimstad
- 9 Mørentot Hammerfest As
- 10 Hammerfest Maritime Service
- 11 Brattvaag skipsverft, Haram
- 12 Hjørungavåg verft, Hareid
- 13 KVM - Vesterveien, Kr.sand
- 14 Sterkoder A/S avd. Dale, Kr.sund
- 15 Umoe Sterkoder, Kr.sund
- 16 Trønderverftet A/S, Malvik
- 17 Båtservice Mandal
- 18 Bolsønes verft, Molde
- 19 Havøysund Patentslipp, Måsøy
- 20 Skipsverft Ny-Hellesund, Søgne
- 21 Tromsø Skipsverft
- 22 Ulstein Mekaniske verksted
- 23 Tomren verft, Vestnes
- 24 Liaaen verft, Ålesund

Skipsverft med forurensede lokaliteter i kategori 3 (ikke-akseptabel forurensning med behov for tiltak). Listen er ikke rangert. Kilde: Klif

Drammen Yard er blant skipsverftene som har ryddet opp sine miljøgifter. Går alt som bedriften håper, kan saken avsluttes i løpet av et år.

FOTO: TOR BJARNE CHRISTENSEN

oppryddingen, sier Schulze.

Naturvernforbundet har hentet ut steder med kystnær forurensning fra Klima- og forurensningsdirektoratets (Klif) database for grunnforurensning. Av 359 lokaliteter er hele 108 å finne ved skipsverft. Ved 24 av dem er alvorlig forurensning påvist, og det er behov for snarlige tiltak. Ved ytterligere 84 lokaliteter er det mistanke om forurensning.

HAR JOBBET MYE MED VERFTENE

– Inntil nylig har det blitt sluppet ut en del miljøgifter ved verftene, og vi har jobbet mye med bransjen for å stanse utslippene. Nå er det laget en forskrift som skal bidra til å redusere disse utslippene. Det er viktig å få kontroll med utslippene før man går i gang med å rydde opp i forurenset sjøbunn ved verftene, sier seksjonsleder Marit Ruge Bjærke i Klif.

I 2007 og 2008 ble cirka 100 skipsverft pålagt å undersøke sine områder. Nesten alle er ferdig med undersøkelsene og cirka halvparten har fått pålegg om å lage tiltaksplan for opprydding. Noen få er ferdige med ryddejobben på land.

– I sjøen må det ryddes senere. Det ligger nok lenger frem i tid, sier Bjærke.

GJØR OPP FOR GAMLE SYNDER

Drammen Yard er blant de første verftene som har ryddet opp i sin forurensning på land.

– Det viste seg faktisk å være mindre forurenset enn Fylkesmannens miljøvern-avdeling trodde, forteller Yngvar Berg, styreformann i Drammen Yard.

I 2007 ble verftet pålagt å gjøre undersøkelser på et område med mistanke om forurenset grunn. De avdekket miljøgiftene PAH og flere tungmetaller i løsmassene på land. I november 2009 ble det laget en tiltaksplan, godkjent av Fylkesmannen, og i november i fjor ble sluttrapporten lagt frem. Alle miljøgiftene er nå fjernet og massen avhendet til godkjent deponi.

– Det som gjenstår nå er et oppfølgingsprogram, hvor vi skal overvåke området i ett år og gjøre undersøkelser. Går det som vi håper, blir saken avsluttet når overvåkingsprogrammet er fullført, sier Berg.

– Hvorfor kom skipsverftene så sent i gang med oppryddingen?

– Jeg tror det har med å gjøre at vi er mekanisk industri. Vi setter sammen produkter som på forhånd er godkjente og laget av andre. Vi er ikke som den industrien som håndterer kjemiske komponenter i en kjemisk produksjon direkte. Når det er sagt, har vi fulgt opp påleggene fra miljømyndighetene hele veien, sier Berg.

Han forteller at verftet har deltatt i arbeidsgruppen «Beste Miljøpraksis på Verft» i regi av Norsk Industri, som har samarbeidet nært med Klif for å utarbeide gode rutiner med best mulig miljøgevinst.

VERN UNN

De unike havområdene ved grensen mellom Norge og Sverige har blitt til to helt spesielle nasjonalparker. Både i Norge og Sverige er dette de eneste nasjonalparkene der livet og naturen under vann er vernet. Natur & miljø ble med på oppsyn.

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

«Vi kan jo ikke se den grense under vann!», sa Harald Heide Steens legendariske ubåtkaptein til Totto Osvold i 1978. Det spørs om Heide Steen ville ha fått det vanskelig i farvannene rundt Hvaler. For her, akkurat på grensa mellom Norge og Sverige, ligger to nasjonalparker tett i tett, inntil hverandre i hvert sitt land, og er de eneste nasjonalparkene i begge land der naturen under havoverflaten er vernet. Ja, den er sågar hovedgrunnen til at områdene er vernet.

1200 METER KORALLREV

Ytre Hvaler nasjonalpark ble opprettet i 2009, sammen med Kosterhavets na-

Oppsynsmann Haakon Haaverstad fra Statens naturoppsyn holder orden i nasjonalparken.

jonalpark over grensen. Her kommer havstrømmene fra Atlanterhavet rett inn mot kysten, og fører med seg næring og arter man ellers ikke finner langs kysten.

Korallrev finnes også. Tislerrevet, et av verdens største kjente innskjærskaldtvannskorallrev, strekker seg mer enn 1200 meter på bunnen utenfor Hvaler. 354 kvadratkilometer er vernet på norsk side. Nesten 400 på svensk. Bare på norsk side er det registrert 131 truede arter.

FRA SKOG TIL VANN

Vi møter oppsynsmann Haakon Haaverstad i nasjonalparksenteret på Skjærhalden. Det idylliske tettstedet ytterst på Kirkeøy på Hvaler er sentrum for forvaltningen av nasjonalparken, og her er det opprettet både et besøkscenter med utstillinger om livet i nasjonalparken, og et «Skjærgårdens hus», der de som driver oppsyn og forvaltning holder til. Haaverstad arbeider for Statens naturoppsyn, og er tidligere portrettert i Natur & miljø som Trillemarkas politimann.

– Min forlovede er fra Østfold, og ønsket gjerne å jobbe her. Så det passet fint å bytte beite fra skogen til kysten, smiler Haaverstad.

REKER OG HUMMER

Besøkscenteret er ikke veldig stort, og ligger noe skjult i tredje etasje i et gammelt kornmagasin. Likevel gir det en fin innføring i dyre- og plantelivet samt historisk bruk av områdene. Rekefisket har vært stort i farvannet ved Hvaler, og begrenses nå for å gi gode vilkår for koraller og annen bunnvegetasjon. Et område av nasjonalparken, Kvernskjær, er avsatt som hummerreservat. Og selv om det er fredningen av havet som er det spesielle ved nasjonalparken, betyr det ikke at arealene på land er uten naturverdier. Her finnes mange rødlistede plantearter, insekter, sopp- og algearter og sommerfugler.

NORGE SMÅGUTTER

På nasjonalparksenteret møter vi Bernt-

Fakta

Ytre Hvaler nasjonalpark:

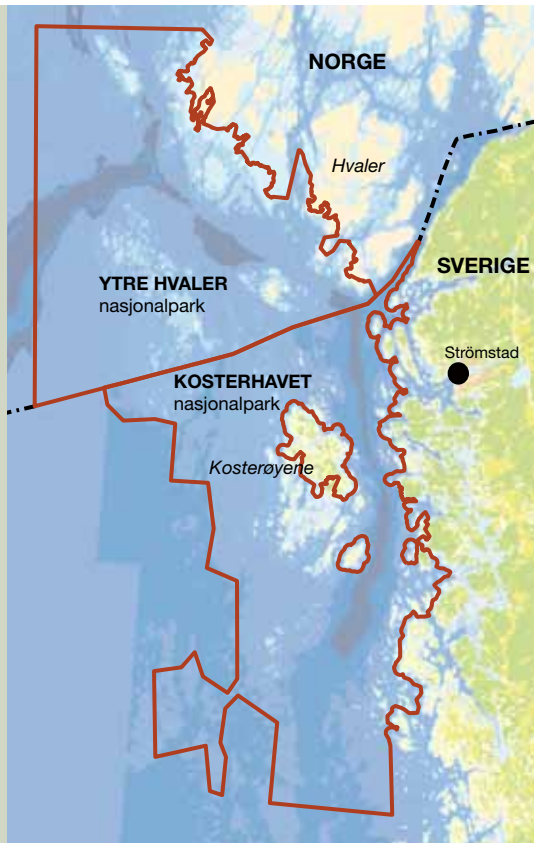
Ligger i Fredrikstad og Hvaler kommune, Norge
354 km²
Vernet i 2009
Nasjonalparksenter på Skjærhalden, Hvaler
131 registrerte rødlistearter

Kosterhavets nationalpark

Ligger i Strömstad og Tanum kommune, Sverige
389 km²
Vernet i 2009
Nasjonalparksenter under bygging på Ekenäs, Sydoster (åpner 12. desember)
196 marine rødlistede arter

Eksempel på andre marine nasjonalparker i Europa:

Karaburun-Sazan, Vlora, Albania
Iroise, Bretagne, Frankrike
Zakynthos, Hellas

DER UNDER VANN

Nasjonalparkene har et rikt dyreliv. Her er syputesjøstjerner, *Porania pulvillus*, dødningehand lærkoraller, *Alcyonium digitatum*, og rød kråkebolle, *Echinus esculentus*.

FOTO: TOMAS LUNDÄLV OCH LISBETH JONSSON.

Erik Larsen, nasjonalparksentersjef og næringssjef i Hvaler kommune. Han viser oss entusiastisk rundt i utstillingen, og viser frem et bildespill med mange undervannsbilder.

– Vi har bra besøk her på senteret. Første sommeren kom det mer enn 5000 besøkende, forteller Larsen.

Haaverstad forteller imidlertid at Norge blir smågutter sammenlignet med Sverige. Der bygges Naturum Kosterha-

vet, et 700 kvadratmeter stort nybygd nasjonalparksenter på Ekenäs på Sydkoster som skal fungere som formidlingscenter for naturverdiene i området. I tillegg har svenskene bygd fire «entreer» til nasjonalparken, med informasjon og kart.

– SKULLE GJERNE HATT ET ØYE UNDER VANN

Oppsynsmann Haaverstad forteller om utfordringene ved jobben i Norges eneste

undersjøiske nasjonalpark.

– Oppsynsteknisk er jobben grei over vann. Statens naturoppsyn har lang erfaring i å drive oppsyn med strender og kystområder, så det er ikke noe nytt. Men det nye er at vi her også gjerne skulle ha hatt et øye under vann, sier Haaverstad.

Undervannskameraer, fjernstyrte undervannsroboter og dykkere er blant alternativene som eksisterer for å kontrollere «den grense under vann».

Landskapet på Koster er karrig, med lav skogvekst, beiteområder og blankskurt berg.

FOTO: SVERIGES GEOLOGISKA UNDERSÖKNING/Flickr

Seler slikker sol i Kosterhavet nasjonalpark

MANGE LOVER REGULERER

Statens naturoppsyn ligger under Miljøverndepartementet, og er organisert som en del av Direktoratet for naturforvaltning. De driver oppsyn etter lov om statlig naturoppsyn. Det vil si at de kontrollerer bestemmelsene som er gitt i friluftsløven, naturmangfoldloven, motorferdselloven, kulturminneloven, viltloven, laks- og innlandsfiskekloven og deler av forurensningsloven.

– Men flere av reguleringene i nasjonalparken er etter havressursloven. Der har ikke vi oppsynsmyndighet, og må dermed samarbeide med Fiskeridirektoratet, Kystvakten og politiet om de spørsmålene, forklarer Haaverstad.

SKIPSTRAFIKK UTFORDRING

Det meste av tiden går med til oppsyn og skjøtsel av områdene. I deler av området er det ferdselsforbud, for å beskytte fugle- og planteliv. Spesielt er det høy oppsynsaktivitet om sommeren, når området er tett besøkt av båtturister.

– I tillegg til båtturister og fiske er den store skipstrafikken i området en utfordring, forteller Haaverstad.

I februar 2011 holdt det på å gå galt. Det islandske containerskipet Godafoss gikk på grunn i Løperen, farleden mellom Kirkeøy og Asmaløy og hovedleden inn til Fredrikstad.

– Grunnstøtingen skjedde innenfor nasjonalparken. Heldigvis for oss var lekaskjene små og vind- og strømforholdene gode. Her går det en ferskvannsstrøm sørover på grunn av Glomma, og vi fikk bare små landpåslag av olje på tre steder. Men vi har hatt flere små hendelser, og seilingsleden inn til Fredrikstad omtales som krevende. Det finnes ingen alternativ led, og Kystverket snakker om å merke om hele leden, for å sikre seg bedre mot ulykker i fremtiden, forteller Haaverstad.

På en tur ut med Statens naturoppsyns båt får vi se både stedet Godafoss grunnstøtte, øygruppa Tisler med rikt fugleliv, og alle småøyene i Hvalers skjærgård. Her drives det aktivt skjøtsel for å opprettholde beitelandskapet. Lyng brennes og kratt fjernes for å hindre gjengroing, og for å gi gode forhold for alle de truede artene og naturtypene som befinner seg i området.

REKEBYEN

Fra Skjærhalden når man den svenske øygruppa Koster på kort tid med båt. Langs bilveien er det imidlertid åtte mil før man når Strömstad, den norske av alle svenske byer, med sine kjøpesentre, systembolag og snusutsalg i skogen. Og reker. Det er nemlig det byen er kjent for på andre siden av grensa. På «Välkommen»-skiltene som henger langs

veien inn til den hyggelige byen har en rekke fått en prominent plass.

I tillegg har de også blitt nasjonalparkby. Ved den største parkeringsplassen nær Strömstad sentrum ligger en av de fire entreene til Kosterhavets nationalpark. Her informeres det om hva som er vernet, hvorfor det er det, og om hva du ser når du retter blikket bort fra shoppinggatene langs elven i sentrum og ut mot havet.

DYPVANNSRENNE

Nasjonalparken på svensk side omfatter området rundt Kosterøyene, samt havet og skjærgården utenfor Strömstad. Selve øyene er stort sett naturreservat, av den grunn at nasjonalparker i Sverige må være i statlig eie.

Her fortsetter havstrømmene fra Hvaler og sørover langs kysten i ei dypvannsrenne, som inneholder et dyreliv som ikke ligner på andre kystnære steder. Sveriges eneste korallrev ligger her. Kosterøyene har også unik natur på land, med både botaniske og geologiske rariteter. Storlinden, som på svensk kalles bohusslind, vokser ved Ekenäs på Sydkoster og er svært sjelden så langt nord. Typisk beitelandskap dominerer øyene, sammen med skog og blankskurte berg.

FLAKMOPPE

Det som virkelig gjør at du skjønner at

FOTO: BENGT FRIZELL

FOTO: KRISTIAN S. AAS

Ærfugl er blant artene som er tallrike i skjærgården ved grensen mellom Norge og Sverige.

du befinner deg på Koster, er kjøretøyene. Hjemmesnekrede mopeder med lasteplan er hovedfremkomstmiddelet for de 320 faste beboerne på øyene, der biler og vanlige motorsykler er forbudt. I fjor sommer tok politiet turen fra Strömstad, etter klager på fyllekjøring og råkjøring på øyene. Resultatet var at mange fikk bøter for å kjøre med kjøretøy som ikke var godkjent, og som ikke hadde ansvarsforsikring.

Transportspørsmålet har blitt et «Catch 22» for Koster. Øyene er ikke store, men store nok til at man ikke kan basere seg på håndtraller for å frakte varer. Ifølge Kosterbladet har trafikkansvarlig i Strömstads kommune, Conny Hansson, lovt å sjekke om «flakmopporna», som doningene kalles på svensk, kan få tillatelse til å kjøre på øyene. Det eneste andre lovlige, motoriserte fremkomstmiddelet er nemlig lastebil, og Hansson mener trafikken ikke vil bli sikrere eller mer smidig hvis alle begynner å kjøre lastebil.

– MÅ INSPIRERE TIL DYKTIG FORVALTNING

Nasjonalparksjef Anders Tysklind møter oss på kafe i Strömstad, våt etter en regnrik tur til Naturum-tomten på Ekenäs.

Den våte dagen innbyr ikke til Kostervals. Tysklind forteller om forskjellene mel-

Nasjonalparksjef Anders Tysklind i Kosterhavets Nationalpark håper parken kan inspirere til bedre naturforståelse andre steder.

lom forvaltningen på svensk og norsk side, men aller mest om samarbeidet. Et EU-finansiert Interreg-prosjekt har sørget for å knytte bånd mellom aktørene på hver sin side av Svinesundsbrua. Eller Sekken, som grensefjorden heter her ute.

Tysklind håper nasjonalparken og informasjonsopplegget kan bidra til noe mer enn bare å ta vare på naturen lokalt.

– Vi må være dyktig på forvaltning i nasjonalparken. Men det er like viktig at vi inspirerer til å også være dyktige utenfor. Det må være en vettig relasjon mellom vern og utvikling, og det gjelder ikke bare i verneområdet. Vi skal ikke vegre oss for å løfte frem de problemene som finnes, vise frem disse problemene og forsøke å vise en vei fremover, sier Tysklind.

I og med at nasjonalparken er på statlig grunn, skjer forvaltningen sentralt.

Staten har eneansvar for dispensasjoner, skjøtsel og tilsyn.

– Men vi samarbeider med mange ulike aktører. På Tjärnö, like ved nasjonalparken, ligger en marin forskningsstasjon som vi har stor nytte av. Kystvakten, yrkesfiskere og lokale beboere er også viktig, og vi har opprettet en Kosterhavsdelegasjon der de ulike særinteressene er representert.

BÅTER, SØPPEL OG KLIMAGASSER

Han nevner spesielt tre problemer som kan gi større utfordringer for Kosterhavet enn han liker: Sjøfartssikkerhet, marint søppel og forsuring av verdenshavene.

– Vi må ha et bedre samarbeid for å forhindre skipsulykker. Vi samarbeidet bra med Kystvakten i dag, men mer må til. Søppelet er et internasjonalt problem. Kanskje nasjonalparken kan bli utgangspunkt for et internasjonalt arbeid mot marint søppel? Det er sørgelig at landene rundt Nordsjøen ikke klarer å samarbeide om å forhindre søppel i havet, sier Tysklind, og fortsetter:

– Forsuringen av havene er skummel, og et resultat av de samme utslippene som forårsaker klimaendringer. Det er ikke noe som vi kan fikse ved å skrive det inn i en skjøtelsesplan. Men kanskje nasjonalparken kan vise vei, og gi et håp om at situasjonen kan løses?

MILJØFESTIVAL

Vi ønsker store og små velkommen til sol, sommer, miljøpolitikk og bading på Risøya, i sørlandsskjærgården mellom Risør og Tvedestrand.

Les mer og meld deg på her:

www.naturvernforbundet.no/miljofestival

Risøya

2. til 5. august!

Naturvernforbundet

MILJØAGENTENE

BARNAS MILJØVERNORGANISASJON

KJEMPER FOR FUGLENE I NORDØYRANE

I ti år har Thorleif Jakobsen og Naturvernforbundet i Eid kjempet mot utfylling og utbygging i strandsonen på Eid. Han gir seg ikke, om han enn må fortsette til han går i rullator.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Nordøyrane er et vakkert naturområde med gruntvannsområde i nærheten av elvedeltaet der Eidselva renner ut i sjøen. Her har Eid kommune planer om å kjøre på fyllmasser og bygge ut. På cirka femti meter av strandlinjen er det allerede fylt ut og bygget kjøpesenter. Nå kjemper Naturvernforbundet i Eid for å hindre at det samme skjer med resten av området.

UTSTILLING MOT UTBYGGING

– Vi har hatt underskriftskampanje, laget rapport om fuglelivet, hatt møter med ordføreren og skrevet høringsuttalelse.

Eid kommune har avsatt Nordøyrane til utbygging. Gjennomføres planene mister over tretti fuglearter et viktig område.

FOTO: THORLEIF JAKOBSEN

De rødlistede hettemåkene og fiskemåkene trives i det langgrunne området i Nordøyrane.
FOTO: THORLEIF JAKOBSEN.

Nå har vi laget en utstilling med bilder av det fantastiske fuglelivet i området, forteller Jakobsen.

På Nordøyrane har Naturvernforbundet registrert mer enn tretti forskjellige fuglearter. Flere av dem står på den norske rødlisten for truede arter, blant dem storspove, hettemåke, fiskemåke og vipe. Området er viktig som beiteområde for trekkfugl.

BØR BLI OPPLEVELSESOMRÅDE

– Vi har greid å få fokus på de store naturverdiene. Mange har blitt interesserte, og de blir forbauset når vi forteller om det rike fuglelivet i området, forteller Jakobsen.

Han mener Nordøyrane også er unikt som rekreasjons- og opplevelsesområde.

– Det er flott for barna å komme hit og lære om livet i fjæra. Vi mener at kommunen bør legge det ut som opplevelsesområde.

Jakobsen mener også det er all grunn til å være forsiktig med å bygge ut i strandkanten på grunn av klimaendrin-

gene. Stormen Dagmar som herjet i romjulen 2011 ga folk i Eid en forsmak av en type ekstremvær som kan bli vanligere i fremtiden. Ekstremvær kombinert med havnivåstigning, gjør det til ren risikosport å bygge i strandsonen, mener Jakobsen.

– VIL BRUKE ALLE MIDLER

Om Naturvernforbundet lykkes i sin kamp for å redde Nordøyrane gjenstår å se. I 2009 ble det vedtatt reguleringsplan for området, hvor Nordøyrane er avsatt til utbyggingsformål. Naturvernforbundet i Eid har hatt mange møter med ordføreren, og de vil nå be om et nytt for å høre hvor saken står.

– Jeg er optimistisk og gir ikke opp, om jeg så må holde på til jeg må gå ned dit med rullator. Dette området har en verdi som ikke kan måles i kroner og øre. Det er jeg opptatt av at også nye generasjoner i Eid skal få oppleve, og det overrasker meg at de folkevalgte ikke forstår hvilke verdier de egentlig forvalter, sier Jakobsen.

FYLKESMANNEN I TROMS VIL BLI KVITT SKROTNISSENE:

TIL KAMP MOT N

For Bjørn Hjalmar og Henrik var årets strandrydde- dag et spennende avbrekk fra den vanlige skoledagen. Men for Fylkesmannen i Troms er søppel i fjæra verdt minst to millioner kroner.

Tekst og foto: LILL-KARIN NYLAND
nylandlk@online.no

Tusentvis av norske skoleelever ryddet landets fjære- og strandområder på årets nasjonale strandryddedag, et prosjekt i regi av Hold Norge Rent. Henrik og Bjørn Hjalmar fra Storsteinnes skole i Balsfjord deltok med iver og glød, og etter hvert ble sekken deres fylt opp med både jernskrap og plastavfall.

– Lurer på hvorfor dette har havnet her nede i fjæra, sier Henrik og holder opp noe som ligner på deler fra et gammelt jordbruksredskap.

RENERE TROMS

For fylkesmannen i Troms, Svein Ludvigsen, holder det ikke bare med én strandryddedag. Med prosjektet «Skrot-nisse» lokket han i januar alle fylkets kommuner med skjønnsmidler om de bare tok i et tak. Totalt har 10 av fylkets 25 kommuner nå fått tildelt nærmere to millioner kroner til oppryddingsprosjekter.

– Vi gjør vel egentlig noe som ingen andre fylker gjør, sier fylkesmann Svein Ludvigsen i Troms og kaster en breiddfull søppelsekk oppi en søppelcontainer.

Problemet er at det meste av skrotet

I Nord-Norge er maritimt avfall et større problem enn lengre sør i landet, men Bjørn Hjalmar (t.v.) og Henrik har funnet jernavfall fra et gammelt landbruksredskap.

Tidlig i mai var tusentvis av skoleelever ute og ryddet strendene.

MARITIMT AVFALL

der, som her i Balsfjord i Troms hvor de strømmet til fjæra for å rydde.

Fylkesmann i Troms, Svein Ludvigsen, har via skjønnsmidler fått kommunene til å ta i et tak mot skrotrnissene.

Ludvigsen vil til livs, ikke befinner seg i søppelsekker. Det ligger i fjæra i form av plastskrot, jernavfall og maritimt søppel, på «private», ulovlige fyllinger og i form av bilkirkegårder og farlig avfall på gårdstun.

– Prosjektperioden er på inntil tre år. Det vi håper på til slutt er et renere og vakrere Troms, sier Ludvigsen.

HOLDNINGSARBEID

Skrotrnisser er ifølge Ludvigsen betegnelsen på alt fra «samlere» til folk som kaster ting fra seg mens de kjører bil. Noen hver kan dermed falle inn i kategorien, og holdningsskapende arbeid er ifølge Ludvigsen nøkkelen til en renere natur.

– Tromsø kommune er et godt eksempel. De har nå fått penger til blant annet en holdningskampanje. De vil gjøre oss oppmerksomme på at det har konsekvenser for alle når vi slenger fra oss, sier Ludvigsen og trekker frem tre grunner til å gå i gang med et slikt prosjekt.

– For det første er det selve forurensningsproblemet, for eksempel med oljerester fra bilvrak. Så er det jo direkte skjemmende med private fyllinger, og ikke minst kan skrot og skrammel i naturen utgjøre en fare for både mennesker og dyr.

FELLES LØFT

Andre skrotrnissprosjekter som har fått midler er fjerning av fiskegarn og redskaper i fjæra, kartlegging og opprydding i private fyllinger og tilrettelegging for inn-

levering av metall og bruktbiler.

– Det første året jeg var fylkesmann, forsøkte vi oss med et lignende prosjekt. Da oppfordret vi lag og foreninger til å rydde et visst antall kilometer vei. Det var ikke så vellykket, sier Ludvigsen.

Skrotrnissen derimot, har han tro på at han skal få bukt med.

– Vi har sett at noen kommuner gjennom år har prøvd å få samlere til å rydde opp, uten å lykkes. Tvangsmulkt kan være vanskelig å gjennomføre. Nå prøver vi i et felles, tverrfaglig løft, og håper at skrotrniss-fokuset kan hjelpe kommunene med å dra i gang opprydding. Ikke bare der den lokale skrotrnissen har tømt sekken sin, men også langs veier, på gårdsplasser, på industritomter og i fjæra, sier Ludvigsen.

MARITIMT PROBLEM

Plan- og utviklingskonsulent i Tromsø kommune, Bo Eide, setter stor pris på at fylkesmannen viser interesse for maritim forsøpling. Selv er han en ihuga forkjemper for å få ryddet strandsonene, og har blant annet holdt foredrag om viktigheten av å registrere det man finner. Nå er han prosjektleder for den maritime delen av skrotrnissprosjektet i Tromsø kommune.

– Det vi blant annet jobber med å få til, er innsamling av avfall relatert til maritim virksomhet. For når man rydder strandlinjene i Nord-Norge, er det liten tvil om at en stor del av søppelet er relatert til fiskeri, oppdrett og sjøfart, sier Eide.

Prosjektperioden varer i første om-

gang til januar neste år, men Eide håper at det man får til skal bli en permanent ordning på sikt.

– Målet er å få tak i garnrester, tau, fiskekasser og avfall fra båter før det faktisk havner i havet. Det skal vi gjøre ved å plassere ut oppsamlingsbokser i 7-8 fiskerihavner i Tromsø og Karlsøy kommuner, forklarer Eide.

POSITIV RESPONS

Med i prosjektet er også Fiskarlaget Nord og Norsk fiskeriretur (NOFIR).

– Svært mye av avfallet fra maritim virksomhet kan resirkuleres, og er dermed en ressurs. Norsk fiskeriretur baserer sin virksomhet på avfall fra fiskeri og oppdrett, og er svært positive til prosjektet, sier Bo Eide.

Positive er også tilbakemeldingene fra næringa selv. Fiskerne og andre aktører kan nå bli kvitt avfallet sitt gratis.

– Flere og flere innen fiskeri tenker også miljø nå, og havnene vi har vært i kontakt med ser frem til å få ryddet opp. I det hele har jeg god tro på at vi skal få mye ut av prosjektet, sier Eide.

I 2011 samlet NOFIR inn over 3000 tonn maritimt avfall på nasjonal basis.

GLOBALT PROBLEM

På strandryddedagen, som for Tromsø kommunes vedkommende er utvidet til hele mai måned, ryddet 400 skoleelever godt over 100 sekker søppel.

– Og da er faktisk noen av de mest forurensede stedene fortsatt ikke ryddet, sier Bo Eide som via sin blogg formidler viktigheten av å rydde i strandområdene.

I norsk lovgivning er forsøpling både på land og til sjøs forbudt etter forurensningsloven. Havressursloven forbyr å kaste eller unødvendig etterlate fiskeredsaker, og svalbardmiljøloven forbyr utslipp, dumping og forbrenning av avfall fra skip. Søpla som forurenser og skader naturmiljøet i havet og langs strendene er dermed i strid med norsk lovverk, men likevel både et globalt og nasjonalt problem.

– Gjennom prosjekter som dette kan vi håpe på at mindre søppel havner i havet, og på sikt at man kan skape en holdningsendring. De to siste årene har Norge som nasjon blitt mer oppmerksom på maritimt søppel som et miljøproblem, og at fylkesmannen i Troms har hivid seg på så tidlig, er bare å berømme, sier Bo Eide.

HAVET DRUKNER I PLAST

Havet dynges ned av avfall og plast, som spres i næringskjeden og til slutt kan ende i vår egen fiskemiddag. Oslo kommune vil nå få dykkere fra hele landet med på å sanke søppel på havbunnen.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Hvert år brukes millioner av kroner på å holde Norge rent. Barn fra skoler og barnehager gjør en kjempeinnsats med å rydde veikanter og strender. Men med havet? 85 prosent av den marine forsøplingen er under havets overflate. Hvem rydder opp alt det som år for år hopper seg opp på havets bunn? Nå vil Oslo kommune gjøre noe med saken.

VIL RYDDE I OSLOFJORDEN

– Vi har blitt utfordret av Hold Norge Rent til å få dykkere fra hele landet med på å rydde i Indre Oslofjord i 2013. Det er en kjempegod idé, som vi vil arbeide for å få til, sier varaordfører Libe Rieber-Mohn (Ap).

Hun deltok på strandryddedagen på Bygdøy i Oslo i begynnelsen av mai, hvor barn fra barnehager og skoler hjalp til med å rydde strendene.

– Barn er ofte veldig flinke til å rydde etter seg, men voksne forsøpler mye. I Oslo kommune bruker vi 200 millioner kroner i året til å rydde opp etter folk som kaster ting fra seg, forteller Rieber-Mohn.

SPRES I ØKOSYSTEMENE

Lene Liebe i Naturvernforbundet er leder for prosjektet «Levende kyst». Hun kan fortelle at giftstoffer fra plast spres i økosystemene.

– All plast som noensinne er produsert og som ikke er brent eller resirkulert, finnes fortsatt i naturen, mye av det i havet. Plast deles opp i stadig mindre biter, og mange dyr får det i seg. Plast kan være giftig i seg selv og tiltrekke seg andre giftstoffer, og jo mindre plastbitene er, jo større er sjansen for at dyret tar opp giften i kroppen. Giften samles opp i stadig større konsentrasjoner i næringskjeden, forteller Liebe.

FOTO: NINA KRISTIN NILSEN, SY BIKÅ

Ungmåke som spiser plast. En undersøkelse av sjøfugler ved Lista viser at 98 prosent av dem hadde plast i magen, 46 biter i snitt.

Hun mener det haster med å gjøre noe med forsøplingen.

– Målet må være at søppel aldri havner i havet og maten vår. Vi må øke resirkuleringen av plast, både for å bruke mindre olje og for å hindre disse skadene på naturen, og det må bli strengere regler for avfallsdumping til havs og langs kysten, sier Liebe.

HAVET FULLT AV SØPPEL

Dykkeren Kjetil Astrup i ProDykk har mange dykk i Oslofjorden bak seg. Han kan fortelle om hvordan det ser ut under havets overflate.

– Vi finner mye søppel når vi er ute og dykker. Det er masse plast og glasskår, men vi kan også finne batterier,

vaskemaskiner og fiskeredskap, sier Astrup.

Han forteller at fisk spiser plast og at de stadig ser fisk og fugl som har satt seg fast i fiskesener og søppel.

MED PLAST I MAGEN

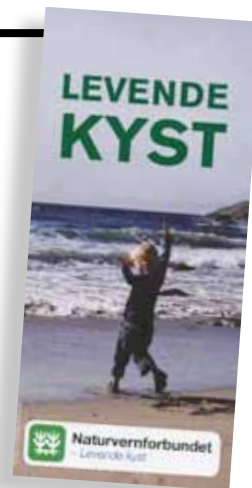
Også sjøfugler spiser plast. En studie av mageinnholdet i havhester på Lista fra 2011 viser at 98 prosent av fuglene hadde plast i magesekken. Gjennomsnittet var 46 biter, ifølge Klima og forurensningsdisktoratet (Klif).

Ifølge en OSPAR-rapport fra 2009 ble det i snitt funnet 542 små gjenstander per 100 meter strandlinje og 67 større gjenstander per 1000 meter strandlinje i Norge. Rapporten viser at 15 prosent av den marine forsøplingen ligger i strandsonen, 15 prosent flyter omkring i havet, mens 70 prosent ligger på havbunnen. Opptil 70 prosent av søppelet er plast.

– Forsøpling av havet er et stort miljøproblem. Samtidig er det verdens enkleste å løse. Det er bare å slutte å forsøple, sier Astrup.

VIL BEVARE VÅR LEVENDE KYST

Naturvernforbundets prosjekt «Levende kyst» snurrer i gang sin kampanje mot forurensning i strandsonen på sommerens miljøfestival.

– Vi krever at all ny forurensning til havet skal stanse innen 2020. Skal vi klare det, må vi lage en handlingsplan nå, sier kampanjegendral Lene Liebe i Naturvernforbundet.

Hun skal bruke sommeren til å planlegge forbundets store kampanje mot forurensning av strender, kystområder og hav. Utarbeidelsen av listen med 359 lokaliteter der havet blir tilført ny forurensning, som er presentert på side 18-21, er startskuddet for et omfattende arbeid for å tette lekkasjene av giftige stoffer ut i vårt felles matfat.

TURNÉ OG BLOGG

– Vi vil gjennomføre en turné til ti forskjellige steder, der vi vil sette søkelyset på forurensningen. Vi vil besøke steder over hele landet, sier Liebe. Hun oppfordrer folk som er interesserte i å være med på arbeidet med å stoppe forurensning

gen om å følge med på kampanjens blogg, som finnes på adressen blogg.naturvernforbundet.no/levendekyst.

Politikere og andre beslutningstakere vil bli invitert til flere av arrangementene under kampanjen, for å bli overbevist om at det er viktig å ta vare på nordskekysten. Og startskuddet for kampanjen er

Lene Liebe i Naturvernforbundet mener det haster med å stanse forsøplingen av havet. FOTO: TOR BJARNE CHRISTENSEN

under årets miljøfestival, 2. til 5. august på Risøya ved Tvedestrand.

VERDENS MILJØVERNDAG

Av andre arrangementer som er planlagt, nevner Liebe markeringen av Verdens miljøverndag i Førde 9. og 10. juni. Naturlig nok vil mye av aktiviteten være koblet til Nordic Minings planer om gruvedrift og fjorrdumping i Førdefjorden, som Naturvernforbundet har arbeidet aktivt mot i lang tid.

HVALER KOMMUNE
www.hvaler.kommune.no

HAVET

– en stor og gåtefull verden

Vårt lille land har enorme havområder, og under de vidstrakte flatene fins det en hel verden å utforske. Jo mer vi vet om havet, jo bedre kan vi ta vare på det.

Vi trenger stadig nye forskere – nye biologer, fysikere, kjemikere og matematikere – som kan bidra til å sikre oss rike og rene hav.

HAVFORSKNINGSINSTITUTTET
INSTITUTE OF MARINE RESEARCH

www.imr.no

Our ambition is to touch nature,
as gently as a
footprint in the sand

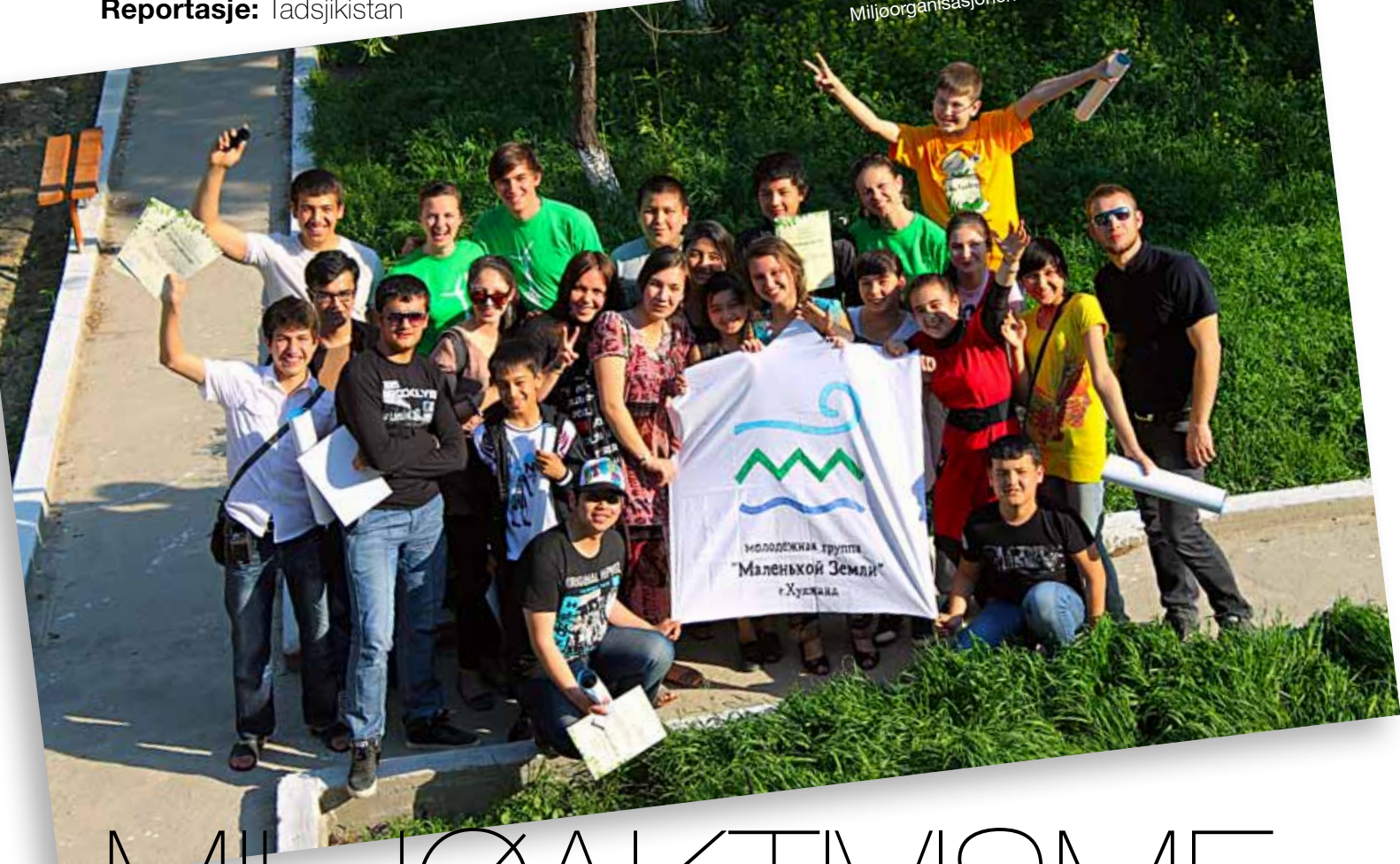
Movie: STX OSV
Human Ship.

On November 12, 2010, STX OSV became the first Norwegian company to be registered on the main list of the Singapore Stock Exchange. STX OSV is a global corporation which designs and constructs offshore and specialized vessels. STX OSV consists of nine shipyards, located in Norway, Brazil, Romania and Vietnam, as well as specialized companies working with design, electro, accommodation and piping.

stxosv
Offshore & Specialized Vessels

www.stxosv.com

MILJØAKTIVISME I TADSIJKISTAN

I et land hvor ledere risikerer å bli arrestert for å ytre seg kritisk, og hvor organisasjoner helst ikke bør blir for sterke: Hvordan bygger man egentlig en demokratisk miljøbevegelse?

Tekst HELGA LERKELUND
redaksjonen@naturvernforbundet.no

Det er uvant å ikke kunne prate åpent om hva jeg vil under lunsjpausen på en kafé, uten at mine kolleger kikker nervøst rundt seg. At Facebook og en rekke nettaviser sperres, etter at en kritisk artikkel har blitt diskutert og kommentert. Denne våren ble også en ung TV-journalist brutalt overfalt og banket opp, etter å

ha forsøkt å opprette en folkebevegelse. Presidenten har sittet i 20 år, eller siden «evig tid» som det heter på folkemunne.

BEDRE UNDER SOVJET

De eldre minnes tiden under Sovjet. Ifølge vertsfaren min var forholdene bedre på den tid. «I det minste hadde vi skolegang for alle, rent springvann og tilgang til strøm. Hva har vi nå? Etter borgerkrigen mistet vi alt.» Som en del av Sovjetunionen nøy Tadsjikistan godt av store summer med bistand fra Kreml. Etter at Sovjet kollapset ble det imidlertid brått slutt på bistanden. En blodig borgerkrig på 90-tallet gjorde heller ikke situasjonen bedre for den fattige lokalbefolkningen. Og til tross for økonomisk vekst de siste årene, lever over halvparten fortsatt under fattigdomsgrensen.

AVHENGIG AV ISBREENE

I en hverdag bestående av kampen for det daglige brød står kanskje ikke hensynet til miljø høyst på prioriteringslisten. Likevel ser det ikke helt svart ut. På kontoret til miljøorganisasjonen «Little Earth» yrer det av liv. En gjeng ungdommer er i ferd med å forberede en aksjon. Ikkledd grønne T-skjorter med slagord maler de plakater og forbereder stand med informasjon til folk på gaten. På spørsmål om hvorfor de engasjerer seg, svarer ungdommene at de synes det er viktig å ta vare på miljøet. Diana Lorens, en av de frivillige i Little Earth er aktiv fordi hun bekymrer seg for klimaendringene. «Tadsjikistan er helt avhengig av isbreene våre. Hvis isbreene forsvinner vil vi ikke ha tilgang på drikkevann lenger. Det vil være et stort problem», påpeker hun.

MODIG SKRITT

Lokallaget i Dushanbe er imidlertid ikke de eneste som jobber for en bærekraftig fremtid. Dette året har Little Earth organisert seminarer og treninger for å lære ungdom hvordan de kan påvirke sine lokalpolitikere, jobbe for å bedre lokalmiljøet og kjempe for sine rettigheter. Aktive, lokale grupper har blitt etablert både nord i landet og selv oppe i fjellene i Pamir. Neste år vil de forhåpentligvis bli enda flere. Flere unge frivillige som jobber for å bedre miljøet der de bor. «Hvorfor har dere valgt å satse på ungdom?» spør jeg Jonona Bakieva, assisterende direktør for Little Earth. «Ungdom representerer fremtiden i Tadsjikistan,» repliserer hun. «Hvis de lærer om miljøproblemer fra de er unge vil de bedre kunne ta vare på det når de vokser opp. Ungdom er fremtidens miljøaktivister».

Det hadde nok vært langt enklere for Little Earth å fortsette å være en liten, beskjeden, prosjektbasert organisasjon. Usynlig for myndighetenes kritiske øye. Likevel har Little Earth bestemt seg for å ta det modige skrittet og etablere seg som en medlemsorganisasjon. Hvor medlemmer kan snakke på vegne av Little Earth. Bruke Little Earth sitt navn i mediene. Ytre sine meninger fritt på landsmøtet og delta i beslutninger. For om ikke den neste generasjonen lærer hvordan et demokrati fungerer, hvordan skal man da få til en forandring?

Fakta

Naturvernforbundets internasjonale arbeid

■ Naturvernforbundet samarbeider med miljøorganisasjoner i mer enn 20 land. Gjennom partnere jobber Naturvernforbundet med prosjekter innen energisparing, fornybar energi, klima og utdanning, hovedsakelig i Afrika og tidligere Sovjetunionen. Little Earth er Naturvernforbundets partnerorganisasjon i Tadsjikistan.

■ Helga Lerkelund bor et år i Tadsjikistan som en del av en fredskorpsutveksling mellom Naturvernforbundet og Little Earth. Du kan lese mer om oppholdet på hennes blogg: <http://helga.lerkelund.no>

MED ISOLASJON SOM VÅPEN

Nye vinduer, dører og ovner er våpen i Jonona Bakieva og Little Earths kamp mot klimaendringer og vind som blåser kulde inn i trekkfulle skoler i Tadsjikistan.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Jonona Bakieva hutrer i den kalde vårlufta. Hun står på et fortau midt i Oslo sentrum, utenfor Naturvernforbundets lokaler, 4 643 kilometer fra Dushanbe. Der leder hun miljøorganisasjonen Little Earth i Tadsjikistan. Vi har dratt henne med ut på gata for å ta et bilde. Det blir finere på den måten, sier jeg, bedre enn i møterommet inne på kontoret.

Jonona smiler og ser inn i kameraet, lengter inn til varmen, bak velisolerte vinduer og behagelig oppvarming. Akkurat det er mangelvare der hun kommer fra. I Tadsjikistan er mange hus og skoler trekkfulle. Å holde varmen kan bli tøft gjennom strenge vintre, som det er mange av i fjelllandet, hvor over halvparten av landarealet ligger høyere enn 3000 meter over havet.

MANGLER VANN I PERIODER

De siste tiårene har klimaendringene begynt å skape problemer for innbyggerne.

– Isbreene smelter. Forrige vinter hadde vi veldig høy temperatur. Allerede nå er det lite vann i perioder. Hvis dette fortsetter, vil folk mangle vann i fremtiden, forteller Jonona.

Vannmangelen går ut over strømprøduksjonen i landets mange vannkraftverk noe som igjen fører til at mer skog hogges til fyring. For, selv om forrige vinter var varm, kan vintrene i fjelllandet være ganske tøffe.

– Vintrene har blitt kaldere og somrene har blitt varmere, forteller Jonona.

Kalde vintre skaper behov for oppvarming. I et land der strømforsyningen er

Jonona Bakieva leder den tadsjikiske miljøorganisasjonen Little Earth, en av Naturvernforbundets partnerorganisasjoner i Sentral-Asia.
FOTO: TOR BJARNE CHRISTENSEN

ustabil og husene dårlig isolert kan det være en utfordring. At det store smelteverket TALCO legger beslag på 40 prosent av landets elektrisitet gjør ikke saken enklere.

ISOLERER SKOLER

Hadde det ikke vært for de trekkfulle husene ville Jonona kanskje ikke stått utenfor Naturvern-

forbundets kontorer i Oslo i dag. Da ville også enda flere skolebarn frosset seg gjennom kalde vintre i dårlige skolebygg. I 2001 ble Little Earth med i Spare, som er Naturvernforbundets internasjonale skoleprosjekt om energi, klima og miljø. Gjennom Spare får elever blant annet lære om energi og energieffektivitet. De siste årene har de også samarbeidet med Naturvernforbundet om å bytte ut gamle vinduer, dører og ovner i skoler, finansiert med midler fra det norske utenriksdepartementet.

–Vi startet med 3-4 skoler. Nå har vi 70 skoler med til sammen 1500 elever hvert år, forteller Jonona stolt.

VET LITE OM KLIMAENDRINGER

Klasserom som har blitt isolert og fått ny ovn har fått økt innetemperatur med 6-9 grader samtidig som vedforbruket er redusert med 40 prosent. Dermed reduseres også klimagassutslippene. For mange tadsjiker er dette imidlertid problemstillinger de kjenner lite til. Det forsøker Little Earth å gjøre noe med.

– Folk flest i Tadsjikistan mangler informasjon om klimaendringene og hva de skyldes. En av de viktigste oppgavene våre er derfor å forklare dem hva som skjer, at alle mennesker er med på å påvirke klimaet gjennom forurensing, produksjon og forbruk. Nå begynner folk å forstå, forteller Jonona.

MILJØAGENTER MED F

FOTO TOR BJARNE CHRISTENSEN

Miljøagentene var med da fem skoler i Sandefjord ga ut miljøplate i mars. Elevene har som mål at halvparten av Norges befolkning skal støtte en bedre klimapolitikk.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Gaiaplata 2012 ble lansert på Sandefjord videregående skole med salen full av foreldre, besteforeldre og lokale sponsorer. Elevene fremførte sangene sine, og både Miljøagentene og Regnmakerne bidro med underholdning og appeller. Natur & miljø var også til stede og lot seg rive med av budskapet.

«Jorda vår har feber – men det er et håp som svever – for alle oss som lever – her på vår jord», synger 6A på Gokstad skole.

På Gokstad skole har de eget lokallag med miljøagenter som møtes hver uke. Nå skal de møte ordføreren i Sandefjord for å høre hva han gjør for miljøet. De har også planlagt en studietur til Sverige for å se på vindmøller.

Gokstad skole har samarbeidet nært med Miljøagentenes hovedkvarter i Oslo.

Elever fra fem skoler i Sandefjord har et viktig budskap til alle voksne: Kom, nå skal du bli med – vi skal redde vår natur.

Slik starter du miljøagent-lag

Lokallagsagent Ane Marte Rognskog er den som hjelper barn og voksne som vil starte Miljøagent-lokallag. Hun oppfordrer alle som vil starte lag til å ta kontakt.

– Lokallag kan være så mangt. Noen har flere aktiviteter i måneden, mens andre kanskje bare har ett arrangement i året. Det er ikke mange krav, men det bør være minst fem miljøagenter i området som lokallaget dekker, som kan være alt fra

ei gate til en region med flere kommuner, sier lokallagsagenten.

Ane Marte jobber på Hovedkvarteret, men reiser også rundt for å besøke lokallag. Hun kan hjelpe til med oppstart, aktivitetstideer og ressurser. Hovedkvarteret mottar pengestøtte fra Frifond-ordningen, og disse kan lokallag søke om å få en del av til å arrangere aktiviteter.

– Det er mange eksempler på hvilke aktiviteter et lokallag kan gjøre. Strandryddingsak-

sjon, sopptur, picnic med økologisk mat, tomgangsaksjon, akedag og naturopplevelsestur er bare noen av dem, sier Ane Marte.

Noen lokallag jobber mye politisk, andre gjør det ikke i det hele tatt. Lokallagsagenten er opptatt av at hvis miljøagenter skal arbeide politisk, skal initiativet komme fra barna.

– Men barna tenger en voksenkontakt som kan trekke litt i trådene og holde oversikt over økonomien, sier Ane Marte.

PÅ KLIMAPLATE

FOTO TORBJARNE CHRISTENSEN

Lea Jahren Andersen (11) og Jan Michael Walmann Dybdal (11) i 6A på Gokstad skole vil gjøre de voksne mer miljøbevisste.

– Samarbeidet med Miljøagentene startet med at vi kjøpte et klassesett av klimaboken deres. Vi brukte den flittig da vi skrev tekster. Så har Miljøagentene ordnet med spilleoppdrag i Fornyingsdepartementet og for NSB, forteller Eldar Kyrkjebø, lærer på Gokstad skole og primus motor for prosjektet i Sandefjord.

IKKE IMPONERT AV DE VOKSNE

Lea Jahren Andersen (11) og Jan Michael Walmann Dybdal (11) går i 6A på Gokstad skole. De har vært med på å lage sangen «Jorda vår har feber».

– Den handler om hvordan jorda vår kan bli hvis vi ikke noe gjøres, sier Lea.

Jan Michael forklarer at det kan bli mer sterkt vind, uvær og andre ubehagelige klimaendringer. Det er verken bra for mennesker eller dyr. Heldigvis vet de to godt hva som skal til for å hindre at det skjer.

– Vi må redusere oljeb Bruken og slutte å produsere ting vi ikke trenger, sier Jan Michael.

– Og så kan vi kildesortere søppelet og bruke sparedusj, sier Lea.

Ingen av dem er særlig imponerte over

de voksnes innsats for miljøet.

– De voksne ser ikke på situasjonen som oss. De vet ikke hvor ille det kan bli. Jeg tror vi blir flinkere til å ta vare på miljøet når vi blir voksne, sier Jan Michael.

– Men vi vil vi gjerne påvirke foreldrene våre, slik at de blir flinkere, sier Lea.

FREMTIDSSKIPET GAIA

Gaiaplata 2012 består av seks sanger, hvor elever fra Gokstad skole, Store Bergan skole, Krokemoa skole, Vesterøy skole og Unneberg skole deltar. Utgivelsen er del av Fremtidsskipet Gaia, som er et lokalt prosjekt å øke kunnskap om dagens miljøutfordringer og utvikle gode holdninger hos elevene.

– Vi bruker musikken til å formidle vårt miljøbudskap. Vårt mål er å få halvparten av menneskene i vårt land til å forstå og støtte politikerne våre i å ta nødvendige politiske grep for å begrense den globale oppvarmingen, sier Kyrkjebø.

SKREV TIL STOLTENBERG

Gokstad skole har skrevet mange brev til kjendiser, politikere og artister for å få dem med på kampen for vår felles fremtid. Her er et utdrag fra brevet til Jens Stoltenberg:

«Vi skulle ønske at du hadde stoppet olje- og energiministeren med all den prøveboringen sin. Vi har lest at Norge har lovet å kutte i CO₂ utslippene. Det ser det jo ikke ut til at vi klarer. Vi har lært at vi må bruke fornybar energi, og at vi må spare på energibruken. Hvorfor lar du olje og energiministeren få lov til å pumpe opp mer og mer olje, da?»

MILJØAKTIVITETEN

Her vil vi presentere forskjellige miljøaktiviteter som voksne og barn kan gjøre sammen.

Denne gangen: Skikkelig kortreist mat!

Løvetannstuing

HVA:

Lag en løvetannstuing! Du behøver ikke være kanin for å like det. Dette er virkelig kortreist mat!

HVORFOR:

Dette er rimelig mat som sannsynligvis vokser rett utenfor døra. Løvetannblader smaker godt dersom du fjerner stilken på bladet, og egner seg i salat og stuing.

SLIK GJØR DU:

Du trenger: Løvetannblader, 1 ss eddik, 1 ss solsikke/olivenolje, pepper, gressløk, smør, mel, eventuelt buljong

Vask bladene godt og damp dem i litt vann til de faller sammen. Hakk bladene fint. Lag en jevning av smør og mel, spe med kokende væske (kokevæske fra bladene, eventuelt buljong eller kraft) og la det småkoke cirka 10 minutter. Tilsatt hakkede løvetannblader. Serveres f.eks med kokte egg i.

ELLERS:

Smaker fortreffelig med brødsriver stekt i smør med gressløk. Du kan også bruke nye nesleblader som du har plukket selv til denne stuingen.

VI ER MILJØAGENTENE!

Miljøagentene er barnas miljøvernorganisasjon. Vi vil skape et varig og løsningsorientert engasjement for natur og miljøvern hos flest mulig barn på barns premisser. Vi arbeider for å gi barn troen på seg selv, framtiden og at det nytter å gjøre noe. Alle barn i Norge kan bli miljøagenter og jobbe sammen for at alle skal bli flinkere til å ta vare på jordkloden vår. Alle miljøagenter har rett til å si ifra.

Mer info: www.miljoagentene.no

JEG ER IKKE SINT - BARE VELDIG, VELDIG SKUFFET

Grensen 9b, 0159 Oslo, Norge
Tlf: 23 10 96 10, faks: 23 10 96 11
E-post: naturvern@naturvernforbundet.no
Internett: www.naturvernforbundet.no
Kontingent: Hovedmedlem 200,- første år, så 390,-
Pensjonister og studenter: 100,- første år, så 175,-
Familiemedlemskap: 300,- første år, så 420,-
Student-/pensjonistfamilie: kr 200,-
Livsvarig medlemskap: kr 7000,-
Medlemmer av Naturvernforbundet er automatisk medlem av det lokal- og fylkeslag vedkommende sokner til.

ØSTFOLD: E-post: ostfold@naturvernforbundet.no. Leder: Øyvind Enger, Tlf: 951 50 715
OSLO OG AKERSHUS: Tlf: 22 38 35 20, E-post: noa@noa.no Daglig leder: Gjermund Andersen

HEDMARK: E-post: hedmark@naturvernforbundet.no. Leder: Hege Sjølie. Tlf: 900 52 002

OPPLAND: E-post: oppland@naturvernforbundet.no. Leder: Bjørn Frøsaker. Tlf: 415 14 285

BUSKERUD: E-post: buskerud@naturvernforbundet.no. Fylkessekretær: Per Øystein Klunderud. Tlf: 32 75 05 04

VESTFOLD: E-post: vestfold@naturvernforbundet.no. Fylkessekretær: Hans I. Nesse. Tlf: 33 31 33 42

TELEMARK: E-post: telemark@naturvernforbundet.no. Leder: Tormod Svartdal. Tlf: 481 47 322.

AUST-AGDER: E-post: austagder@naturvernforbundet.no

VEST-AGDER: E-post: vestagder@naturvernforbundet.no. Fylkessekretær: Peder Johan Pedersen. Tlf: 456 05 646

ROGALAND: Tlf: 51 52 88 11. Daglig leder: Erik Thoring. E-post: rogaland@naturvernforbundet.no

HORDALAND: Tlf: 55 30 06 60, E-post: hordaland@naturvernforbundet.no. Daglig leder: Nils Tore Skogland

SOGN OG FJORDANE: E-post: sognfjordane@naturvernforbundet.no. Leder: Thorleif Jacobsen. Tlf: 995 37 572

MØRE OG ROMSDAL: E-post: moreromsdal@naturvernforbundet.no. Leder: Øystein Folden. Tlf: 71 53 33 31, 918 12 542

TRØNDELAG: Tlf: 73 51 52 24. Regionssekretær: Hallgeir F. Opdal, e-post hol@naturvernforbundet.no, tlf. 402 48 084 Leder Sør-Trøndelag: Steinar Nygaard. Tlf. 976 13 429

Leder Nord-Trøndelag: Torgeir Havik. Tlf. 970 44 013.

NORDLAND: E-post: nordland@naturvernforbundet.no Leder: Erling Solvang. Tlf. 952 54 075

TROMS: E-post: troms@naturvernforbundet.no. Leder: Birgitte Blandhoel, tlf. 957 05 784

FINNMARK: E-post: finnmark@naturvernforbundet.no Leder: Gunnar Reinholdtsen, Tlf. 474 63 425

BARENTSHAVKONTORET: Kontaktperson: Gunnar Album. E-post: album@online.no, Tlf: 75 77 84 10, Faks: 75 77 84 74

NATUR OG UNGDOM: E-post: info@nu.no, Tlf: 23 32 74 00. Web: www.nu.no. Leder: Silje Lundberg

Ta kontakt med organisasjonsavdelingen dersom listen skal endres. Tlf. 23 10 96 33. E-post: medlem@naturvernforbundet.no

TIL KAMP FO

– Jernbaneverkets utredning sier at vår bane bør bygges først. Derfor er det viktig at vi nå kjemper for Sørvestbanen, sier Marte Rostvåg Ulltveit-Moe, leder i Naturvernforbundet i Kristiansand.

Tekst og foto: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

På et seminar i slutten av april samlet Naturvernforbundet politikere, togforkjempere, miljøvernere, politikere, næringsliv og andre interesserte for å diskutere høyhastighetstog. Over 75 personer møtte opp på seminaret, der støtten til en effektivisering av Sørlandsbanen var unison. Og grunnen til at dette er etterlengtet ligner på historien til andre togstrekninger i Norge. For 25 år siden tok Sørlandsbanen fra Oslo til Kristiansand 4 timer og 20 minutter. I dag går strekningen 10 minutter tregere tross nye tog og nytt dobbeltspor fra Asker til Drammen.

– SKAL BYGGE FREMTIDENS BANE

Leder Lars Haltbrekken i Naturvernforbundet var en av innlederne på konferansen. Han trakk linjer tilbake til da Bergensbanen ble bygd. Den kostet et helt statsbudsjett. Haltbrekken ba politikerne huske at de nå skal ta beslutninger i et hundreårsperspektiv.

– Det er nå vi skal bygge fremtidens jernbane, banen for de neste hundre årene, sa Haltbrekken.

Han understreket flere ganger at man måtte velge jernbane framfor en satsing på vei, og at man ikke måtte smøre investeringene tynt utover begge deler. Haltbrekken var ikke veldig redd for konflikter vedrørende arealbruk og naturverdier, spesielt ikke om man tok alternativet i betraktning.

– Jernbane er langt mer arealeffektiv enn motorveger, sa Haltbrekken.

Marte Rostvåg Ulltveit-Moe fra Naturvernforbundet i Kristiansand kjemper for Sørvestbanen.

Torbjørn Fredriksen i Naturvernforbundet i Vest-Agder tok til orde for at jernbaneinvesteringene burde overskride veginvesteringene i årene som kommer, for å få en raskere jernbane, og derigjennom et transportsystem med mindre klimagassutslipp.

– Det er nå vi må legge om, sa Fredriksen.

VESTFOLD-KOBLING SEMINARETS DARLING

Et prosjekt pekte seg ut som seminarets store favoritt: En sammenkobling av Vestfoldbanen og dagens Sørlandsbane mellom Porsgrunn og Brokelandsheia. Prosjektet vil forkorte turen mellom Kristiansand og Oslo/Drammen med rundt en time, og gi en langt mer effektiv togforbindelse mellom Sørlandet og byene i Vestfold. Både NHO, Naturvernforbundet, Jernbaneverket, NSB, SV, Arbeiderpartiet og Høyre nevnte prosjektet fra podiet, i tillegg til at mange i salen ønsket innkortingen av Sørlandsbanen velkommen. Prosjektet blir sett på som nødvendig hvis man i fremtiden skal bygge en høyhastighetsbane med reisetid Oslo-Kristiansand på 2 timer, og Oslo-Stavanger på 3 1/2 time.

I første omgang virker det som om det uansett kommer forbedringer på dagens bane. Arne Fosen fra NSB skisserte på seminaret et ruteopplegg med tog annen-

OR SØRVESTBANE

Hallgeir Langeland (SV) i engasjert togdebatt på seminaret i Kristiansand.

hver time langs hele Sørlandsbanen.

– Dette kan bli en realitet fra høsten 2013, fortalte Fosen.

LYN ELLER IKKE?

– Ikke snakk om lyntog. Folk er redd for lynet, var en av kommentarene fra salen. Panelet som diskuterte jernbanepolitik-

ken på seminaret brukte heller ikke begrepet lyntog, men var enige i at togene burde gå fortere, og at nye jernbanestrekninger må planlegges med en dimensjonerende fart på minst 250 kilometer i timen. Eirin Sund (Ap), som er nestleder i Stortingets energi- og miljøkomité, fortalte at selv hennes far, som ikke hadde

øfret toget en tanke før, nå parkerte ved en stasjon og tok Jærbanen inn til Stavanger.

– Nå ønsker jeg dobbeltspor til Egersund, og for den saks skyld helt til Kristiansand. Men man kan ikke få alt samtidig, sa Sund, som viste til at jernbaneutbygging er dyrt.

– BLI MED PÅ MILJØFES

Fra 2. til 5. august er det miljøfestival på Risøya ved Tvedestrand. – Her kan hele familien oppleve kystnaturen og lære noe nytt, sier Signe Lindbråten i Naturvernforbundet.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

– Kom til Risøya! Vi inviterer både de helt små barna og de helt gamle miljøheltene til å være med å lære nye ting, få inspirasjon til videre lokalt arbeid og rett og slett til å ha det gøy i flere dager, sier festivalsjef Signe Lindbråten i Naturvernforbundet.

LEVENDE KYST

Naturvernforbundet arrangerer festivalen i samarbeid med Miljøagentene. Årets tema er «Levende kyst», og festivalen starter med familie- og aktivitetsdager der store og små kan oppleve kystnaturen. I løpet av uka blir det oppdagelsestur i strandkanten, fugletitting, snorkling, kajakkpadling, kanotur, kurs i naturfotografering, båttur til Lyngør og foredrag for de voksne. Man kan også bli med en marinbiolog og registrere arter. Om kvelden blir det «miljøpub» i Båtbua på Gjeving, som ligger like i nærheten.

Festivalsjef Signe Lindbråten i Naturvernforbundet ønsker velkommen til miljøfestival på Risøya, som ligger idyllisk til i sørlandsskjærgården mellom Risør og Tvedestrand.

FOTO: AINO BOGETVEDT

STOR FOLKEFEST I ARENDAL

Lørdag 4. august er det folkefest for levende kyst på Kanalplassen i Arendal, hvor også Natur og Ungdom deltar.

– Det blir flere kulturelle innslag, musikk, stands og debatt om hva som skal til for å ta bedre vare på kystnaturen. I til-

legg blir det masse aktiviteter for barn og ungdom, sier Lindbråten.

FRIE TANKER OG UOFFISIELL DEBATT

Naturvernforbundet har miljøfestival annethvert år, de årene det ikke er lands-

Tommelen ned for s

Norges lengste seterdal, Einunn-dalen i Follidal, er sannsynligvis reddet fra ytterligere vannkraftutbygging.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) vender tommelen ned for utbygging av kraftverket i Einunn-dalen. Planen fra utbyggerne var å øke vannstanden i det eksisterende magasinet med 7 til 12 meter, noe som ville ha gitt store konsekvenser for dyrearter, sjeldne naturtyper og kulturlandskap.

– Dette er et gledelig gjennomslag,

TIVALEN!

Fakta

Miljøfestival 2012

- Sted: Risøya
- Tid: 2. – 5. august
- Tema: Levende kyst
- Aktiviteter: Fugletitting, kano, kajakk, foredrag, båtturn til Lyngør, folkefest i Arendal, med mer.
- Arrangør: Naturvernforbundet og Miljøagentene
- Mer info: naturvernforbundet.no/miljofestival

møte. Dette er organisasjonens største arrangement. I 2010 fant festivalen sted i Lofoten, hvor 140 mennesker deltok.

– Det var helt fantastisk! Det er kjempeinspirerende å møte folk fra hele organisasjonen og bli kjent med nye mennesker. Under landsmøtet skal de fleste debatter kunne ut i vedtak, men Miljøfestivalen er et sted hvor man kan tenke friere og diskutere hvilken organisasjon man ønsker seg. Vi skal ha en debatt om fremtidens Naturvernforbund. Det er et sted for den uoffisielle debatten, og vi håper at folk som er aktive kommer og benytter seg av denne sjansen, sier Lindbråten.

tørre kraftverk

sier Lars Haltbrekken, leder i Norges Naturvernforbund.

– Forhåpentligvis er dette et signal om at NVE vil ta større hensyn til naturen fremover. Den enorme køen av kraftutbygginger hos NVE må føre til at man legger de som gjør mest skade på naturen til side. Avslaget på utbygging i Einunndalen er i så måte gode nyheter, sier Haltbrekken.

Vern av viktig kulturlandskap og flere rødlistearter, samt hensynet til reiseliv og friluftsliv, er noe av begrunnelsen til at NVE sier nei til planene.

LEDERS HJØRNE

Sees vi i sommer?

Sommer, sol, lange lyse netter, fiske, sang og årets viktigste miljøtreff. Kom til Risøya i sommer! I starten av august blir det Miljøfestival. Sammen skal vi hente inspirasjon i fjæra, hente mat fra sjøen og gjøre oss klare til nye miljøslag.

For to år siden stod vi skulder ved skulder på Miljøfestival i Kabelvåg i Lofoten. Ei kraftfull markering mot oljeindustriens inntogsmarsj. Sammen med Natur og Ungdom og Miljøagentene brukte vi sommeren på å vise muskler.

Og vi vant, i alle fall i denne omgang.

Årets Miljøfestival er på det blide Sørland. Her skal «Levende Kyst»-kampanjen sparkes i gang. Her skal det debatteres, læres og lekes.

Forurensninga av vårt felles matfat må opphøre. I altfor lang tid har miljøgifter og forurensende utslipp fått komme ut i havet, til stor skade for livet i sjøen. Gamle synder må ryddes opp i og pågående utslipp stanses. 17 norske fjorder og havner har lenge stått på lista over områder hvor man skal fjerne miljøgiftene som i en årrekke har hopet seg opp på sjøbunnen. Fortsatt står mange av dem på lista. Noen få er rydda opp, men det går for sakte. De siste to årene har regjeringa kuttet bevilgingene til denne livsviktige opprydninga. Klima- og forurensningsdirektoratet har advart og sagt at om det ikke kommer mer penger blir gifta liggende i mange år. Naturvernforbundet mener det må lages en handlingsplan som sørger for at det blir null utslipp til kysten innen 2020.

Den framvoksende gruveindustrien kaster nå blikket på de norske fjordene. De aner et enkelt sted å bli kvitt avfallet fra gruve-driften på. Ute av syne – ute av sinn.

I Finnmark ønsker gruveselskapet Nussir å dumpe kobberholdig avfall i Repparfjorden. Fiskerne sier tvert nei, det samme gjør fagfolkene i Direktoratet for Naturforvaltning, Havforskningsinstituttet og vi i Naturvernforbundet. Fjorden er ingen søppelplass. Den gir arbeid til fiskere og liv til mange arter på havbunnen.

Det brygger opp til gruvestrid i regjeringens største parti. For mens næringsministeren ønsker utslippene velkommen, har fiskeriministeren satt ned foten

og krevd nye undersøkelser av konsekvensene av å hive så mye avfall på sjøen som gruveindustrien ønsker i en fjord lenger sør, Førdefjorden. Vi får håpe flest mulig

i regjeringen står på fiskens side. Det må være mulig å satse på gruver uten å bruke fjordene våre som søppeldyng. I alle fall når land etter land slutter med sjødeponi og Norge bare er et av fem land som fortsatt bruker det.

Forsvar av kysten, vårt rikholdige spiskammer, blir en hovedsak for Naturvernforbundet framover. Og neste år er det stortingsvalg. Da må vi på ny slåss for et oljefritt Lofoten, Vesterålen og Senja. Da kan det være greit å ha sommer, sol og masse inspirasjon på tanken. Håper vi sees til aktive sommerdager på Sørlandet. God sommer!

Lars Haltbrekken

Leder, Norges Naturvernforbund

De aner et enkelt sted å bli kvitt avfallet fra gruve-driften på. Ute av syne – ute av sinn

Naturvernforbundet sin samarbeidspartner i Tadsjikistan

Støtt en miljøaktivist!

Støtt opplæring av unge miljøaktivister i Tadsjikistan!

Tadsjikistan er det aller fattigste landet i Sentral Asia. Samtidig er det også et av de mest sårbare landene i verden rammet av klimaendringer.

Ungdom er fremtiden i Tadsjikistan. Dersom man skal klare å bekjempe de negative konsekvensene av klimaendringer er vi helt avhengig av landets fremtidige generasjon og deres evne til å håndtere problemene.

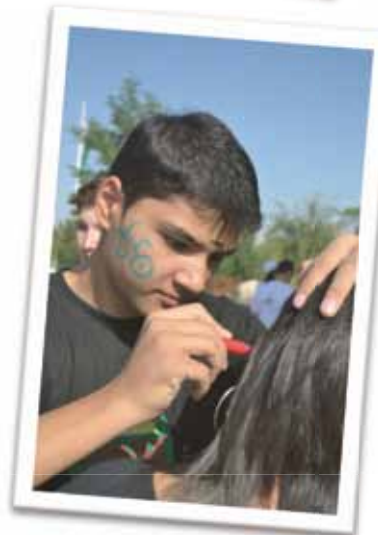
I sommer arrangerer miljøorganisasjonen Little Earth sommerleir og landsmøte for sine frivillige. Her kan ungdom fra hele landet lære hvordan de skal jobbe med klima og kjempe for sine rettigheter. Dessverre er det ikke alle som har råd til å være med.

Når du gir et bidrag er du med på å gi ungdom muligheten til å delta og forme sin egen fremtid.

Ta sommerferie med god samvittighet – støtt en miljøaktivist i Tadsjikistan!

Send én frivillig på sommerleir: 200 NOK
Send et lokallag med frivillige på sommerleir: 500 NOK

Du kan også gi et valgfritt beløp.

Hvordan betale?

Gavebeløpet kan settes inn på kontonummer:
7874.05.55986 innen 1.August.

Merk betalingen "Little Earth"

For å få sertifisering for betalingen, vennligst send en e-post til:
little.earth.tajikistan@gmail.com

Om Little Earth

Little Earth er Naturvernforbundet sin partnerorganisasjon i Tadsjikistan.

Little Earth er en lokalbasert, demokratisk miljøorganisasjon i Tadsjikistan. Organisasjonen ble etablert i 1997 av en gruppe unge miljøaktivister.

For å lese mer om arbeidet til Naturvernforbundet i Tadsjikistan kan du gå inn på våre nettsider:
www.naturvernforbundet.no

For mer informasjon om Little Earth og kampanjen kan du besøke Little Earth sine egne nettsider:
www.little-earth.info.ms

Eller send en mail til:
little.earth.tajikistan@gmail.com

TRØNDERE KUTTER OLJEN

I mai startet kampanjen Oljefri opp i Trondheim. Konserter, utstillinger, seminarer og stands markerte utvidelsen av kampanjen til enda en ny by. Flere står for tur.

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

Oljefri er Naturvernforbundets dugnad og støttespiller for å kutte ut oljefyring som energikilde i bygg, og stimulere til mer energieffektive løsninger. I mai ble tjenesten åpnet i Trondheim, og dette ble markert på byens gågate Nordre gate, blant annet med konsert av det løst opphengte bandet Ledningarna, og appell fra lederen i Trondheim bystyres miljø- og utviklingskomité, Jan Bojer Vindheim (MDG).

KUNSTTØNNE

For å markere åpningen hadde arrangørene fått tak i en rusten oljetønne, som ble behørig dekorert av installasjonskunstner Hazel Barstow. Oljetønna fungerte som et godt blikkfang, og fanget interessen til både små og store på Trondheims største gågate. Tønna sto som blikkfang på Nordre gate i en hel uke, og skal videre til Remida-dagen, en gjenbruksdag på Svartlamon 10. juni.

Installasjonskunstner Hazel Barstow dekorerte Oljefri-kampanjens rustne tønne under åpningen i Trondheim.

FOTO: HALLGEIR FRØSETH OPDAL

STOR PÅGANG

Over 100 personer kom på informasjonsmøtet om kampanjen, noe arrangørene beskriver som en stor suksess.

– Vi har også hatt god pågang på nettsidene etter lanseringen, så vi må kalle dette en suksess, sier regionssekretær Hallgeir Frøseth Opdal i Naturvernfor-

bundet i Trøndelag.

Et seminar om energisparing som ble arrangert noen dager etter åpningen ble også godt besøkt.

Oljefri i Trondheim er et samarbeid mellom Naturvernforbundet, Trondheim kommune, Sør-Trøndelag fylkeskommune, Framtidens byer og Statkraft Varme.

AKTIVITET ANDRE STEDER

Også i Bergen har det vært flere aktiviteter knyttet til Oljefri-kampanjen. 10. mai ble det holdt informasjonsmøte i Fana bydel, som trakk over 60 deltakere. 1. mai markerte kampanjen seg med at barnehagebarn fikk male en rusten oljetank grønn, og de har også arrangert befarings hjemme hos en familie som har blitt oljefri. Aktivitetene skjedde under Bergen kommunes klimauke.

Kampanjen Oljefri skal lanseres i Kristiansand i høst.

Mange ble interessert i den noe uvanlige kunsten.

FOTO: HALLGEIR FRØSETH OPDAL

MILJØAKTIVITETEN

Her vil vi presentere forskjellige miljøaktiviteter som voksne og barn kan gjøre sammen. Denne gangen: Hus til Bolla Pinnsvin!

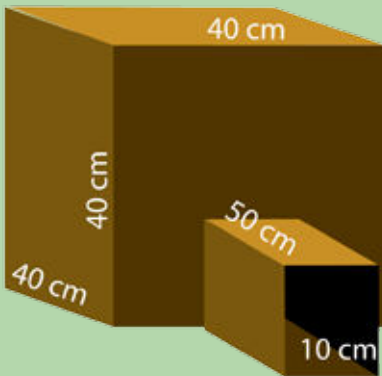
Pinnsvinhus

HVA:

Bygg et fint kassehus til Bolla Pinnsvin!

HVORFOR:

Pinnsvin er søte dyr. Å gi dem et hus hjelper dem, og er en fin måte å studere og bli kamerat med pinnsvinet.

SILK GJØR DU:

Sjekk at det finnes pinnsvin der du bor. Ta en stor kasse, cirka 40 centimeter alle veier, og lag en inngangstunnel som er cirka 10 centimeter alle veier (se tegningen). Da kommer ikke andre dyr, som hunder, inn. Lag luftspalter mellom tak og vegg så huset ikke blir for tett. Smør hele kassen inn med jord utrørt i vann, den skal lukte jord. Legg takpapp eller plast på taket. Plasser kassen på et stille og beskyttet sted, gjerne i en hagekompost eller et buskas. Dekk hele kassen med jord og planter.

ELLERS:

Vær forsiktig med pinnsvinene, de er ville dyr som er redde for oss, og noen av dem kan ha sykdommer. Vask deg på hendene hvis du har tatt på et pinnsvin.

DRAGEJAKT

Miljøagent Markus (9) hadde en flott dag sammen med over 300 store og små da Naturvernforbundet og Miljøagentene inviterte til «Din nabo er en drage» ved Skarpsnorddammen i Østfold i begynnelsen av mai.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

– Jeg synes det er morsomt å komme hit og få være med og se på salamandre og andre morsomme småkryp, sier Markus.

AMFIBIER, REPTILER OG INSEKTER

På «Din nabo er en drage» er det amfibier, reptiler og insekter det handler om. Barn og voksne dro på jakt i og rundt Skarpsnorddammen med hån og samlet inn «drager» til akvarier og terrarier. Etterpå kunne fangsten studeres. Den besto blant annet av rumpetroll, øyestikkerlar-

ver, spissnutefrosk, vannkalver, døgnfluelarver og salamandre. Også i år var Miljøagentene med og arrangerte natursti, hvor deltagerne fikk med seg diplom hjem. Det var også populært å bli med ornitolog Johnny R. Pedersen på ringmerking av løvsangere.

– Aktiviteten var stor og interessen for å lære om dyrene var enorm, forteller Øyvind Enger, leder i Naturvernforbundet i Østfold.

VIL TENNE NATURINTERESSEN

Det er den fjerde sesongen «Din nabo er en drage» arrangeres i Østfold. Oppslutningen har vært over all forventning, med fjoråret som rekord. Da dukket 800 mennesker opp på Smertudammen.

– For meg er det viktig at ungene lærer om naturen og det som lever i slike dammer som Skarpsnorddammen. Hvis vi greier å skape interesse og trigge bare ett barn til å gå den veien og utdanne seg innen biologi, da er målet nådd, sier Øystein Enger.

Han fikk ideen til arrangementet under en oppryddingsaksjon ved Skarpsnorddammen. Siden har

– Gjør mange spennende ting

Jarl Erik Torghatten Halvorsen er leder for Miljøagentene på Askøy utenfor Bergen. Han synes flere bør bli med i Miljøagentene.

– Jeg synes flere bør bli med i Miljøagentene, fordi vi gjør mange spennende ting og har det veldig gøy, sier Jarl Erik. Han har vært med på flere aksjoner og markeringer med Miljøagentene, og er veldig opptatt av å ta vare på naturen og av at folk ikke skal forsøple.

– Jeg er med på aksjoner, og rydder boss i naturen. Vi er ikke så veldig mange som er med aktivt her på Askøy, men vi har over 70 medlemmer, forteller Jarl Erik.

Selv om du er medlem, er du nemlig ikke nødt til å være med på alt som skjer. Det bestemmer du selv. Du kan også star-

te opp aktiviteter selv.

I fjor var Jarl Erik med mamma Hege på landsmøtet til Naturvernforbundet. Da fikk han stille spørsmål til olje- og energiminister Ola Borten Moe. Han sitter i regjeringen, og bestemmer mye om hvor mye olje og gass Norge skal hente opp, og hvordan vi skal gjøre det.

– Det var veldig spennende å få stille spørsmål til ham, sier Jarl Erik.

– Hvis du fikk stille ham ett spørsmål til, hva skulle det ha vært?

– Vet ikke... Kanskje jeg ville ha spurt ham om hva han er opptatt av i miljøet, sier Jarl Erik.

I ØSTFOLD

«Din nabo er drage» vært en stor suksess hver gang.

– SØK OM PENGER

– Vi er strålende fornøyd med årets arrangement. Man blir nesten litt høy av å få være med å arrangere dette. Det er nesten som en rus, sier Trine Strømme, som er med i den harde kjernen som står bak arrangementet.

Hun oppfordrer lokallag i Naturvernforbundet og Miljøagentene til å søke penger fra sine kommuner og fylkeskommuner til lignende arrangementer.

– Hvis dere søker om penger til opplæring om natur for barn og unge, er sjansen for at dere får tilslag stor, særlig hvis dere nevner at dere vil skape økt interesse for realfagene, sier Strømme.

– FANTASTISK ARRANGEMENT

Lokallagsagent Ane Marte Rognskog i Miljøagentene var også med på dragejakt i Østfold.

– Din nabo er en drage er et fantastisk arrangement. Hit kan barn og voksne, hele familien, komme og få lære ting om naturen de ikke visste fra før. Dette er også en type arrangement hvor folk som ikke har tilknytning til Naturvernforbundet eller Miljøagentene kommer, sier Rognskog.

Hun hadde stor glede av å delta på Din nabo er en drage. Og det var ikke bare «dragene» som gjorde turen vellykket for henne.

– Jeg sto på stand og vervet 18 nye miljøagenter. Nå skal vi forsøke å starte et lokallag i området. Det blir oppstartmøte etter sommeren, forteller Rognskog.

TØNSBERG OG RISØYA

I år tilbød Naturvernforbundet i Østfold seg å være med å arrangere «Din nabo er en drage» sammen med andre lokallag. Det arrangementet finner sted 9. juni ved femtedammen utenfor Tønsberg. Det blir en ny sjanse til å oppleve «Din nabo er en drage» på Naturvernforbundets og Miljøagentenes miljøfestival på Risøya ved Tvedestrand fra 2. til 5. august.

Markus (9) undersøker salamanderen han fanget i Skarpsnorddammen på Din nabo er en drage 13. mai.

FOTO: ANE MARTE ROGNSKOG

VI ER MILJØAGENTENE!

Miljøagentene er barnas miljøvernorganisasjon. Vi vil skape et varig og løsningsorientert engasjement for natur og miljøvern hos flest mulig barn på barns premisser. Vi arbeider for å gi barn troen på seg selv, framtiden og at det nytter å gjøre noe. Alle barn i Norge kan bli miljøagenter og jobbe sammen for at alle skal bli flinkere til å ta vare på jordkloden vår. Alle miljøagenter har rett til å si ifra.

Mer info: www.miljoagentene.no

JEG ER IKKE SINT - BARE VELDIG, VELDIG SKUFFET

VARSELROP FOR DE SISTE GAMMELSKOGENE

Sigmund Hågvar og Bredo Berntsens siste bok *Norsk urskog og gammelskog* er et rop om vern av de siste gammel-skogene, kamuflert i en vakker hyllest til norsk skognatur.

Det er ikke første gang Sigmund Hågvar og Bredo Berntsen skriver bok sammen, og det er ikke første gang de skriver om skog. I *Norsk urskog og gammelskog* har de fått med seg noen av landets fremste skogeksperter som medforfattere; forskere, biologer, professorer, naturvernere og naturelskere. Sammen tegner de et bredt bilde av norske skoger, mangfoldig og rikt som gammel-skogene selv.

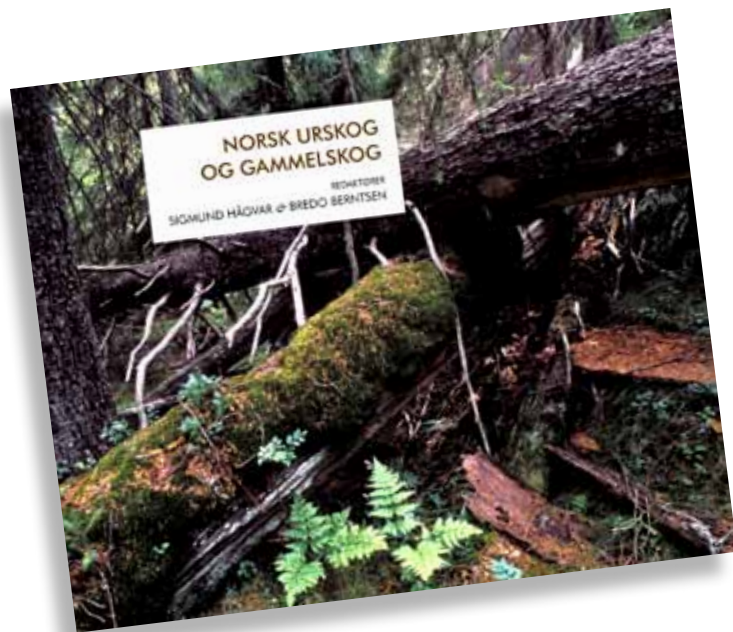
Norsk urskog og gammelskog er først og fremst en fagbok. Her er det kapitler om de norske skogenes historie, urskog, skogens planter og dyr, de mange forskjellige skogtypene og hva det er som truer dem. Men det er også en bok om vårt forhold til skogene, om mystikken, opplevelsene og friluftslivet. Om gleden over å være på tur.

I kapittelet «Urskogen sett med kunstnerøyne» har Bredo Berntsen funnet

frem eventyr, billedkunst, poesi og litteratur om norske urskoger. Her er malerier av Theodor Kittelsen, Lars Hertervig og August Cappelen, som åpner et vindu til en tapt tid da skogene var eldre, dypere, med flere vindfelletrær, grovere stammer og mer raggete lav, lenge før skogbruket ble industrialisert. Du finner også en fornemmelse av disse skogene i folkeeventyrene til Asbjørnsen og Moe, eller i Mikkjel Fønhus sine bøker.

Nå finnes det ikke urskoger lenger i Norge, det finnes bare noen små urskogslignende områder. Også gammel-skogene er på retrett. Og her er vi ved sakens kjerne. Faktisk er situasjonen i norske skoger langt mer dramatisk enn folk flest vet. I kapittelet «Skogbruket som trusselfaktor» forteller Gjermund Andersen om utdøelseskjeden som det moderne skogbruket har påført oss. Flere hundre skogarter er i ferd med å dø ut fordi gammel-skogene nesten er borte. De lever på lånt tid, på små øyer av gammel skog i landskap stykket og delt av veier, bebyggelse og flatehogster. Kontrasten til Asbjørnsen og Moe, Kittelsen og Fønhus kunne ikke vært større.

Og det er nettopp derfor Berntsen og Hågvar har skrevet denne boken. De vil

vis oss hva vi en gang hadde, hva vi fortsatt har og hva vi er i ferd med å miste. De vil vise at skogvernet må økes betraktelig for å ta vare på det som er igjen av gamle skoger og artene som lever der.

Boken slutter med kapittelet «Velkommen til vernet skog». Det er oppløftende lesning. Her blir vi tatt med inn i Gutulia, til bekkekjøftene i Gudbrandsdalen og selvfølgelig til Trillemarka, skoglandet bak Andersnatten. Mange fantastiske skoger er vernet for ettertiden. Det er viktig å huske.

Bredo Berntsen, Sigmund Hågvar og medforfatterne deres har skrevet en uhyre viktig bok om norske skoger. Her er alt vi trenger å vite for å kreve en langt mer offensiv vernepolitikk.

Hvorfor skal du lese den? For å lære mer om skogene våre, for å gripe av mystikken og naturgleden, og fordi de gamle skogene er en viktig del av vår identitet. En identitet vi står i fare for å miste?

Anmeldt av TOR BJARNE CHRISTENSEN

Norsk urskog og gammelskog
Sigmund Hågvar og Bredo Berntsen (red.)
Unipub, Oslo 2011

Oslo kommune
Oslo Havn KF

OSLO HAVN SATSER PÅ MILJØET REN FJORD FOR HUMMEREN FOR EKSEMPEL

Hummeren trives både under Rådhusbrygga og på Tjuvholmen. Prosjekt Ren Oslofjord har gjort at fjorden er renere enn på 100 år og bidratt til at plante- og dyrelivet har vendt tilbake.

OSLO HAVN. MER ENN EI BRYGGE.

Oslo Havn KF

Er det ikke rart – at Norges mest berømte hytte er den det er vanskeligst å få øye på?

Foto: Bård Svarthol

Hovedtanken med våre modulbaserte hytter er at de skal ha maksimal arealutnyttelse med minimale inngrep i naturen. Konseptet har appellert til hyttefolk som har ønsket å kombinere enkelhet med gjennomtenkt komfort siden 1966. I Ålhytta tilpasser vi alle de moderne løsningene du forventer i en ny hytte - uten at du mister hyttefølelsen.

En Ålhytte skriker ikke etter oppmerksomhet, men lar naturen og omgivelsene spille hovedrollen. Tidløse arkitektoniske løsninger, løstrevet fra geografisk tilhørighet har gjort Ålhytta til Norges mest prisbelønte hytte, faktisk den eneste som er foreslått fredet av UNESCO.

På våre nye hjemmesider finner du en omfattende beskrivelse av Ålhytta og hvordan vi finner løsninger for folk som, i all enkelhet, har bestemt seg for å realisere hyttedrømmen.

Foto: Bård Svarthol

ÅLHYTTA ™
DESIGN SOM STANDARD SIDEN 1966